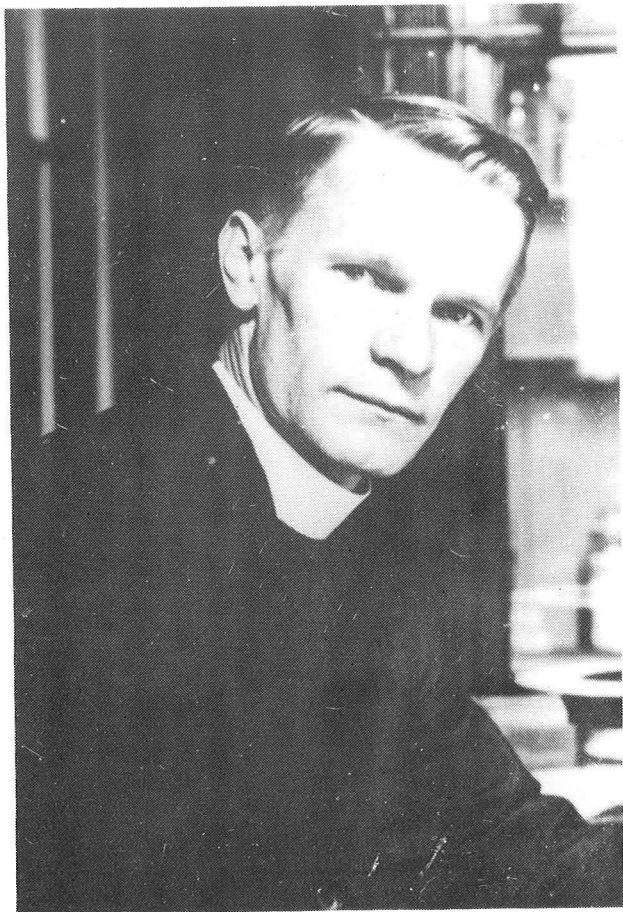

**Driemaandelijks berichtenblad
van de heemkundige kring**
HET LAND VAN NEVELE

SEPTEMBER 1878 — JAARGANG IX — AFLEVERING 3

Dr. J.A. Nieuwland, C.S.C., ° Hansbeke, 14 februari 1878 - † Washington, D.C., 11 juni 1935.

**Driemaandelijks berichtenblad
van de heemkundige kring**

HET LAND VAN NEVELE

NIEUWLANDNUMMER

SEPTEMBER 1978 — JAARGANG IX — AFLEVERING 3

**Verantwoordelijke uitgever : J. LUYSSAERT
Veldestraat 8
9841 MERENDREE**

De heemkundige Kring „Het Land van Nevele“ heeft als werkgebied de gemeenten Bachte-Maria-Leerne, Hansbeke, Landegem, Lotenhulle, Meigem, Merendree, Nevele, Poeke, Poesele, Sint-Martens-Leerne, Vinkt, Vosselare en Zeveren-Deinze.

De vereniging streeft ernaar de studie van ons heem te bevorderen, de resultaten ervan te publiceren en actief bij te dragen tot de bescherming en het beheer van ons leefmilieu. Daartoe organiseert zij geregeld voordrachten, dia- en filmvoorstellingen, tentoonstellingen, uitstappen en wandelingen. Alle leden worden op die manifestaties uitgenodigd en kunnen er gratis aan deelnemen.

Het jaarlijks te betalen lidgeld bedraagt 200 fr. (gewoon lid) of 500 fr. (erelid) en kan overgeschreven worden op 000-0627981-03 van „Het Land van Nevele“, Vosselarestraat 16, 9840 Landegem.

Bijdragen voor het Berichtenblad en andere briefwisseling dienen te worden toegestuurd aan J. LUYSSAERT, Veldestraat 8, 9841 MERENDREE.

Elke auteur is verantwoordelijk voor de inhoud van zijn artikel.

TEN GELEIDE

Reeds in 1971 publiceerde ons bestuurslid dhr. A. Bauwens in ons *Driemaandelijks Berichtenblad* (jg. II (1971), blz. 106-111) een artikel over Pater Julius Nieuwland, de grote geleerde uit Hansbeke. In ons *Berichtenblad* van maart 1977 wezen we ook op een tentoonstelling georganiseerd in de gebouwen van de Generale Bankmaatschappij te Gent, waarin deze grote geleerde samen met andere geleerden nog eens extra werd in het daglicht gesteld.

Dhr. A. Bauwens besloot zijn artikel in 1971 met de volgende woorden : „Deze verdienstelijke man is in zijn geboortestreek, het Land van Nevele, blijkbaar totaal vergeten geraakt. (...) Aangezien wij toch een volk zijn „dat zijn zonen eert“, kan het gemeentebestuur van Hansbeke in samenwerking met de heemkundige kring „Het Land van Nevele“ misschien wel eens een poging ondernemen om de edele en geniale figuur van deze geboren Hansbekenaar ook in zijn geboortestreek de passende eer te bewijzen“.

Die wens hebben we onthouden en die poging wordt dit jaar ondernomen.

Van zodra de idee gestalte kreeg om Pater Nieuwland honderd jaar na zijn geboorte in zijn geboortedorp te huldigen, hebben we contact opgenomen met de firma Du Pont de Nemours (Belgium). Dhr. Ph. Smaelen, afgevaardigde beheerder, reageerde zeer positief en kon ons door zijn tussenkomst een aantal waardevolle publicaties over J. Nieuwland uit de Verenigde Staten bezorgen. Maar het bleef daar niet bij. Samen met ons zocht dhr. Smaelen naar een geschikte manier om de gedachtenis aan de grote plantkundige en scheikundige Nieuwland levendig te houden. Een Nieuwlandfonds werd gesticht waarin de firma Du Pont de Nemours een aanzienlijk bedrag stortte. Uit dit fonds zal elk jaar een waardevolle prijs worden toegekend aan een jongen en/of meisje dat in Hansbeke de lagere school afsluit met het beste cijfer voor natuurkunde. Zo zal vanaf het schooljaar 1978-79 elk jaar de figuur van Nieuwland bij de schoolgaande jeugd van zijn geboortedorp in herinnering worden gebracht. Ik dank hier heel bijzonder dhr. Ph. Smaelendie, onbaatzuchtig en vanuit een reële belangstelling voor de wetenschapsman Nieuwland, de nodige stappen heeft gedaan bij zijn firma om dit Nieuwlandfonds mogelijk te maken.

Na de opbouw van ons werkprogramma op onze bestuursvergadering van 3 juni 1977, vernamen we dat ook de parochie Hansbeke de priesterfiguur Nieuwland wilde huldigen. De heemkundige kring, de parochiegeestelijkheid, de burgerlijke overheid en enkele familieleden van Julius

Nieuwland, richtten samen het Nieuwlandecomité op en werkten meteen een programma uit.

De parochie Hansbeke brengt tijdens een solemnele hoogmis hulde aan de priester en de mens Nieuwland. Na de mis vinden de familieleden en genodigden mekaar aan de feestdis, waar ze zeker Amerikaanse herinneringen zullen bovenhalen.

De heemkundige kring „Het Land van Nevele“ wil op zijn manier Dr. J. A. Nieuwland uit de vergeethoek halen. Dit menen we langs verscheidene wegen te kunnen bereiken. Vooreerst door de oprichting van het reeds genoemde Nieuwlandfonds. Ten tweede door een heruitgave van het doodsbeeldje van Pater Nieuwland. Verder door de samenstelling van een tentoonstelling gewijd aan het leven en werk van Pater Nieuwland. Het grootste gedeelte van het materiaal hiertoe werd bijeengezocht door dhr. A. Bauwens. Voor de reproductie en de vergroting van het overvloedige fotomateriaal zorgde dhr. A. Janssens, conservator van het museum „Rietgaverstede“ te Nevele. Ik dank dhr. A. Bauwens en dhr. A. Janssens, beiden bestuursleden van onze heemkundige kring, voor hun goede medewerking.

Als hoofdredakteur van dit *Berichtenblad* ben ik fier dit Nieuwlandnummer als hulde aan deze noeste en onvermoeibare wetenschapsman te mogen aanbieden. Dit is de bijdrage van de heemkundige kring tot het herwaarderen van deze grote maar bijna vergeten Hansbekenaar.

Voor de foto's in dit Nieuwlandnummer dank ik heel bijzonder dhr. A. Bauwens en dhr. A. Janssens.

Dhr. J. De Vos heeft een belangrijk gedeelte van de Engelse artikels over Pater Nieuwland in het Nederlands vertaald, wat de taak van de medewerkers aan dit Nieuwlandnummer aanzienlijk heeft verlicht.

Wij danken dhr. J. De Vos voor zijn onbaatzuchtige hulp.

J. LUYSSAERT

JULIUS NIEUWLAND :

Leven en Werk

Julius Nieuwland werd geboren te Hansbeke op 14 februari 1878. Op dezelfde dag werd hij gedoopt door E.H. Fr. Bullens, pastoor van Hansbeke. Zijn peter was K.L. Van Hoecke en zijn meter was Virginie Coussens (moeder van August Tollens van Reibroek, Hansbeke).

Nu volgt een uittreksel uit zijn geboorteakte :

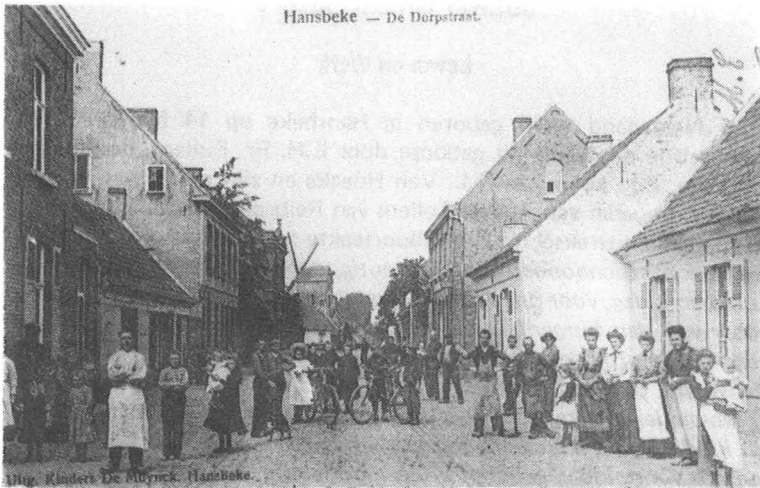
Ten jare achttienhonderdachtenzeventig, den veertienden Februari om 4 ure namiddag, voor ons Joseph Buysse, Schepen, gedelegeerden ambtenaar van den burgerlijken stand der gemeente Hansbeke arrondissement Gent, provincie Oostvlaanderen, is verschenen Joannes Baptiste Nieuwland, oud negenentwintig jaren, werkman, geboren te Lootenhulle, wonende te Hansbeke, wijk Reybroeck, welken ons heeft vertoond een kind van het mannelijk geslacht, op heden veertienden Februari om tien ure voormiddag geboren in deze gemeente, van hem comparant en van Philomena Van Hoecke, zijn huisvrouw, oud zesendertig jaren, kantwerkster, geboren te Hansbeke, aan hetwelk hij verklaard heeft te geven den voornaam JULIUS. Verklaring en vertooning gedaan in bijwezen van Petrus De Vreese, oud vier en vijftig jaren, herbergier en Isidoor Alyn, oud negenendertig jaren, onderwijzer, wonende beiden te Hansbeke, getuigen hiertoe aangezocht, welk na gedane voorlezing met ons hebben geteekend. De vader verklaart niet te kunnen schrijven of naamteekenen bij onkunde.

P. De Vreese

Is. Alyn

J. Buysse

Vader Nieuwland was enige jaren voor zijn huwelijk als landbouwwerkman in dienst getreden bij de weduwe Ranschaert (op het hof waar nu Kamiel Verhelst woont, Reibroekstraat 78) en later ook bij Bernard Tollens (het hof waar nu Raymond Tollens woont, Boerestraat 11). Op 25 juni 1877 werd zijn huwelijk met Philomena Van Hoecke ingezegend door pastoor Bullens ; getuigen waren : Karel Van Hoecke en Rosalie Nieuwland. Het jonge echtpaar ging in het huisje wonen, dat moet gestaan hebben achter de woning, nu bewoond door Armand De Wulf, Reibroekstraat 76, maar dat nu verdwenen is. In die tijd was het een tweewoonst en het was in het huisje aan de kant van Kamiel Verhelst dat Julius Nieuwland geboren werd. In 1880, twee jaar na de geboorte van hun zoon, die ook hun enig kind zou blijven, verkocht de familie Nieuwland in openbare venditie al haar huisraad en vertrok naar Amerika. Hiermee begon voor deze eenvoudige, landelijke mensen het grote avontuur.

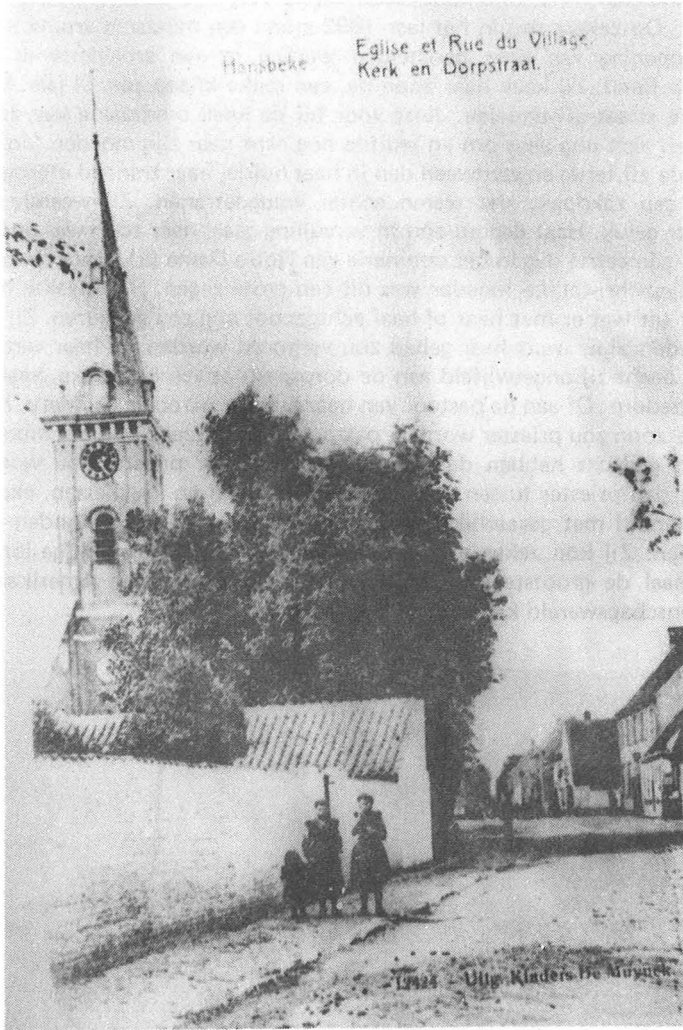

Hansbeke ten tijde van Nieuwlands vertrek naar Amerika

Na een tocht van een zestal weken met een zeilschip over de Atlantische Oceaan kwamen zij te New York aan, de grote verzamelplaats van de vele immigranten uit alle landen. Van hieruit belandden zij, na een treinreis van een vijftal dagen, in South Bend, in de staat Indiana, en voegden zich bij de kolonie van de vele Vlamingen die in het midden-Westen van Amerika gegroeid was. Tenslotte werden zij bij vrienden ondergebracht in South Bend en zo begon het leven in Amerika voor deze kleine familie. Vader Nieuwland vond er spoedig werk in de fabrieken, maar stierf reeds in 1900 in de leeftijd van 51 jaar. Hij mocht nog beleven dat zijn zoon Julius een studiebeurs verwierf en aan het seminarie van Notre Dame de weg opging naar het priesterschap. In 1899 behaalde hij de graad van „Bachelor of Arts” aan de universiteit van Notre Dame.

Keren we echter even terug naar de jeugdijaren van Julius. In een brochure getiteld „Famous names in chemical History” van 1948, vonden we vele gegevens uit zijn jeugdijaren. De jongen leerde samen met zijn ouders Engels spreken, hoewel thuis de gewone omgangstaal Vlaams was. Toen hij zes jaar oud was nam zijn moeder hem mee naar de nabijgelegen Duitse parochieschool St. Mary, waar hij Duits en Engels leerde. Hij kreeg een studiebeurs en werd naar het Heilig Kruis seminarie gezonden. Hoewel hij zwak was in Engels slaagde hij op de valreep en kon met zijn studies beginnen. Over zijn afscheid van huis bij

Hansbeke ten tijde van Nieuwlands vertrek naar Amerika

zijn intrede in het seminarie lezen wij de volgende aandoenlijke passage : „Op zekere dag in het jaar 1892 stond een minzame vrouw in de deuropening van haar bescheiden woning in een arbeiderswijk van South Bend. Zij keek haar zoon na, een ranke knaap van 14 jaar, toen hij de straat afwandelde. Juist voor hij de hoek omdraaide keerde de jongen zich nog eens om en wuifde nog eens naar zijn moeder. Moedig wuifde zij terug en verdween dan in haar huisje, haar tranend afdrogend met een zakdoek. Het waren echter vreugdetranen. Zij weende van louter geluk. Haar droom zou in vervulling gaan, haar zoon was op weg voor zijn eerste dag in het seminarie van Notre Dame (x). Voor de devote, diep-christelijke moeder was dit een grote zegen. Het maakte niets meer uit wat er met haar of haar echtgenoot nog zou gebeuren. Zij zou tevreden zijn, want haar gebed zou verhoord worden. In haar verbeelding dacht zij ongetwijfeld aan de dorpspastoor van Hansbeke, haar geboortedorp. Of aan de pastoor van haar huidige parochie St. Mary. Haar enige zoon zou priester worden, pastoor !” Zeker zal zij op dat moment nooit gedacht hebben dat haar zoon weliswaar priester zou worden maar dan priester tussen reageerbuisjes, bokalen en kolfflessen, experimenterend met gevaarlijke preparaten die ieder ogenblik konden ontploffen. Zij kon zeker niet vermoeden dat haar rustige vlijtige jongen eenmaal de grootste onderscheiding zou krijgen die de Amerikaanse wetenschapswereld kan verlenen.

Hansbeke ten tijde van Nieuwlands vertrek naar Amerika

Tijdens zijn studies aan het seminarie waren de kwaliteiten van Julius Nieuwland reeds volop tot uiting gekomen en het bleek duidelijk dat hij bijzondere aanleg had voor wiskunde en wetenschappen. Van 1899 tot 1903 gaat hij naar de katholieke universiteit van Washington D.C. voor zijn theologische studies en wordt in 1903 in Notre Dame tot priester gewijd. Hij was toen priester van de congregatie van het Heilig Kruis en behaalde in 1904 zijn doctoraat in de wijsbegeerte. Hoewel zijn belangstelling vooral uiting naar de scheikunde werd hij in 1904 professor van plantkunde aan de universiteit van Notre Dame.

Pater Nieuwland als botanicus

Buiten zijn lesuren werd hij een verwoed plantenverzamelaar en ging op zoektocht in Noord-Indiana, zuid-west Michigan, New Jersey, Alabama en Oregon. Zo werd hij de samensteller van het vermaarde „Nieuwland Herbarium” met zijn 50.000 plantsoorten. Hij is een der grondleggers geweest van de systematische plantkunde en stichter van de „American Midland Naturalist”. Hij richtte dit tijdschrift op in 1909 en was er gedurende een kwarteeuw de hoofdredakteur van. Dit toonaangevende tijdschrift was een monument in zijn genre en was verspreid over de hele wereld. Het werd geraadpleegd in alle onderwijsinstellingen. Pater Nieuwland was eveneens de oprichter van de „Green” bibliotheek, een boekenverzameling over plantkunde, die meer dan 5.000 volumes bevatte, waaronder zeer zeldzame en waardevolle boekdelen. Altijd was hij op uitkijk naar nieuwe planten. Tijdens een uitstap per moto met een vriend-priester gebeurde het eens dat hij, niettegenstaande de snelheid van de moto, een eigenaardige plant ontdekte langs de straatkant. Hij zat op de duozitting en wilde zijn vriend doen stoppen. Deze dreef echter een weinig de spot met hem en reed door. Toch hield hij vol en deed zijn vriend 7 km terugkeren om de plant te plukken. Gedurende de jaren dat hij plantkunde doceerde bleef zijn belangstelling voor scheikunde toenemen. Zodra hij zijn leesen gegeven had verdween hij in zijn laboratorium en het gebeurde dikwijls dat hij dagen doorging zonder zich enige rust te gunnen. Bij een kleine ontploffing in zijn laboratorium liep hij ernstige brandwonden op zodat hij een achttal dagen moest verpleegd worden. Hij kon werkelijk geen beter kenspreuk nemen dan zijn naam, versierd met een eenvoudige veldbloem, een anemoon en het volgende vers uit Matt. VII. 28 : „Consider the lilies of the field”.

Pater Nieuwland de chemicus

In 1918 werd Pater Nieuwland professor in de organische scheikunde aan de universiteit van Notre Dame en eveneens deken van het

college van wetenschappen. Dit is de periode geweest van zijn grote uitvinding : het synthetisch rubber. Hierop gaan we in dit artikel niet verder in omdat dit hoofdstuk verder breedvoerig zal behandeld worden. Alleen dit nog. Een Amerikaans geleerde, Lewis, professor aan de universiteit van Californië, die de opdracht gekregen had stikgassen te ontwikkelen voor het front aan de IJzer, had de studies van Pater Nieuwland gelezen en opgemerkt dat met de resultaten van zijn onderzoek een dodelijk stikgas kon bereid worden dat veel sterker was dan het reeds gekende. Hij ging Pater Nieuwland opzoeken die om humanitaire redenen weigerde mee te werken. De Amerikaan zette alleen de proeven verder en bereidde een stikgas dat hij naar zichzelf „Lewisiet“ noemde. Dit gas was zo krachtig dat reeds een vluchtig contact de dood veroorzaakte. Gelukkig heeft het einde van de oorlog belet dat men dit stikgas zou gebruiken. De stikgas-geschiedenis zette Pater Nieuwland ertoe aan voortaan zijn bevindingen niet meer te publiceren. Hierdoor is het te verklaren dat hij het procédé om kunstrubber te vervaardigen reeds verscheidene jaren gevonden had voor er ruchtbaarheid aan gegeven werd.

Pater Nieuwland als mens

Pater Nieuwland was een buitengewoon lesgever en een nederig en ingoed man. Buiten het Vlaams en het Engels sprak hij ook Frans, Duits en Italiaans, hoewel zijn voorkeur uitging naar Latijn en Grieks. Hij was algemeen bekend om zijn vaderlijkheid en zijn nederigheid. Eens, toen de hoogste Amerikaanse autoriteiten naar de universiteit kwamen om hem een onderscheiding uit te reiken, verscheen hij op de plechtigheid in een oud afgedragen priesterkleed waarop duidelijk sporen van zijn laboratoriumwerk te zien waren. Het werd een incident dat pater rector nooit vergat : hij stelde immers een pater aan die ervoor moest zorgen dat Pater Nieuwland, ingeval er hoog bezoek kwam, hen in behoorlijke kledij zou ontvangen.

Zijn collega's getuigen van hem dat hij een beminnenswaardig man was, steeds met een hartverwarmende glimlach op het gelaat. Men kon hem zien wandelen langs de parken en meren van de uitgestrekte universiteitscampus, steeds zoekend naar planten of kuierend langs de schaduwrijke dreven. Vooral in gezelschap van kinderen was hij in zijn element ; hij vertelde hen verhaaltjes en deelde snoepgoed uit. Het liefste wat hij deed was met een groep kinderen naar het circus gaan. Als het circus naar South Bend kwam, dan vond men hem altijd op de eerste rij, midden de kinderen. Hij was liefhebber van klassieke muziek en speelde zelf gitaar. Eens gaf hij een amusante definitie van een gentleman : „Een gentleman“ zegde hij „is een man die saksofoon kan spelen maar het niet doet !“. Hij las graag detectiveverhalen en zette de

bibliothecaris aan het werk om alle thrillers op te zoeken die hij nog niet gelezen had. Deze verslond hij dan boven op het dak van de bibliotheek, terwijl hij haastig zijn voedsel knabbelde. „Pater Nieuwland neemt zijn proefbuisjes (met hun gevaarlijke inhoud) op dezelfde manier vast als een slangenbezweerder zijn giftige slangetjes” zo getuigden zijn collega’s.

In 1935 ontving hij de „chemical Award”, de hoogste onderscheiding die de „American Chemical Society” jaarlijks toekent. Bij die gelegenheid stuurde pastoor Van De Putte, toenmalig pastoor van Hansbeke, hem het volgende telegram : „Al de Hansbekenaren verheugden zich en juichten eenparig hun geleerde dorpsgenoot toe en hebben hem ter gelegenheid der vereeremering dezer groote onderscheiding hunne hartelijkste gelukwensen aangeboden”.

Enige dagen later ontving de pastoor van Hansbeke het volgende antwoord : „Zeer Eerwaarde Heer Pastoor. Ik was zeer verheugd uw vriendelijk schrijven onlangs te ontvangen en dank U en de gansche bevolking van Hansbeke uit ganscher harte om hun gelukwensen. Ik ontving ook de parochiale bladen van Hansbeke en ik vond ze waarlijk interessant”.

(get.) P. Jul. Nieuwland.

Op 11 juni 1936 was Pater Nieuwland op bezoek in de katholieke universiteit van Washington D.C. waar hij vroeger gestudeerd had. Hij was er aan het werk in het laboratorium toen een fatale hartaanval hem neervelde. Hij stierf zoals hij geleefd had, midden in werkveld, in de leeftijd van 58 jaar.

Wie nu de universiteit bezoekt van Notre Dame zal op het kerkhof van de paters een eenvoudig kruis vinden waarop geschreven staat : „REV. Julius Nieuwland. C.S.C. Feb. 14-1878. June 11-1936”. Maar op de campus van de universiteit zal hij ook een gebouw vinden opgericht in 1950, dat de naam draagt : „Nieuwland Science Center” en waar nog verder gewerkt wordt in het voetspoor van Amerika’s grootste priester-natuurkundige. Julius Nieuwland, een klinkende naam in de geschiedenis van de scheikunde.

In de geboortestreek was over dit alles zeer weinig gekend. De in Amerika zo gekende en geëerde professor was in zijn geboortestreek nog steeds in de vergeethoek blijven staan. De nog levende familieleden van Pater Nieuwland waren wel op de hoogte van zijn verwezenlijkingen maar vonden nergens weerklank om deze edele en geniale figuur eens in het daglicht te stellen. Alleen pastoor Van De Putte scheen op de hoogte te zijn en ook Leon Van Driessche maakt in zijn herwerkte en aangevulde geschiedenis van Hansbeke melding van Pater Nieuwland. Ook

Copie van de Popp-kaart met

1. Hoeve Tollens waar vader Nieuwland werkte vóór zijn huwelijk
2. Hoeve Verhelst waar hij werkte na zijn huwelijk
3. Geboorteplaats van Pater Nieuwland

werd van 6 februari tot 6 maart 1977 in de Generale Bankmaatschappij, Kouter 8 te Gent een tentoonstelling gehouden onder het motto : „Wereldnamen van bij ons : uitvinders, ontdekkers, pioniers“. Ook hier was Pater Nieuwland aan de eer. In zijn brochure over de tentoonstelling wijdt prof. ir. J. Quintyn een hele bladzijde aan de figuur van Pater Nieuwland. In Amerika wordt zijn nagedachtenis echter hoog in ere gehouden. Daarom kan het initiatief van de heemkundige kring „Het Land van Nevele“ en van het „Nieuwland-comité“ van Hansbeke niet genoeg geprezen worden, omdat de mogelijkheid geschapen werd bij de honderdste verjaardag van zijn geboorte aan deze grote man de passende eer te bewijzen.

Er wonen thans nog verwanten van de familie Nieuwland in de streek. In het huis dat nu bewoond wordt door André Wyckstand, Laagstraat 5 woonde destijds het gezin van Carolus Ludovicus Meganck († 1912) en Rosalie Nieuwland († 1912). Deze Rosalie was de zuster van vader Nieuwland en het gezin telde 4 zonen en 2 dochters waarvan 2 zonen naar Amerika getrokken zijn : René († 1959) en Camiel († 1970). De oudste zoon Cyriel Meganck († 1959) bleef in Hansbeke wonen en zijn dochter Denise, echtgenote van ondergetekende, woont

thans te Meigem. Een van de dochters, Marie Meganck, is nu nog in leven en woont samen met haar echtgenoot Adiel Lemey in Kanegem.

Ook het gezin Emiel Lemey († 1966) en Zulma Nieuwland († 1969) dat woonde op het hof Markettestraat, 4 te Bellem, was familie. Zulma was de dochter van Charles Nieuwland, een broer van vader Nieuwland. Zulma is zelf eens naar Amerika geweest en haar gezin telde 4 zonen en 3 dochters, allen nog in leven. De zoon Gerard woont nu op het hof en is ook reeds op bezoek geweest in Amerika. Van de kant van de Van Hoecke's, de moeder van Pater Nieuwland zijn ons geen familieleden bekend.

Pater Julius Nieuwland was een van de vele getuigen van de bewonderenswaardige verwezenlijkingen van een eenvoudige Vlaamse volksjongen, gesproten uit christelijke ouders die vanuit zijn persoonlijke kracht erin geslaagd is de lange weg af te leggen naar de uitbouw van zijn talenten. Moge hij, ook in deze tijd, een lichtend voorbeeld blijven voor de jeugd en een gevoel van bewondering en fierheid blijven opwekken bij de mensen van zijn geboortestreek.

Heel speciaal wil ik mijn erkentelijkheid betuigen aan allen die meegeholpen hebben in binnen- en buitenland bij het opsporen en vertalen van de nuttige en nodige documentatie.

A. BAUWENS

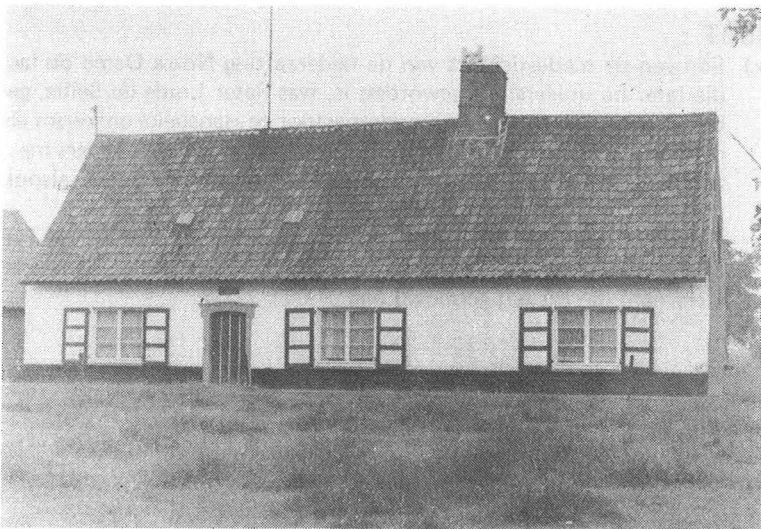
NOOT :

(x) Eén van de medestichters van de nederzetting Notre Dame du lac, die later de universiteit geworden is, was Pater Louis de Seille, geboren te Sleidinge. Hij was onderpastoor te Hansbeke en kwam als missionaris aan in Indiana in 1831. Met hem kwamen 2 broers mee, zijn vroegere misdienaars Frederick en Bernard Reyniers, alsook Karel Ronsele, allen van Hansbeke.

Father de Seille leefde gedurende 6 jaar onder de POTTOWATOMIE-Indianen en stierf in 1837 in zijn Log-house (huis van boomstammen) dat hij zelf gebouwd had.

Hoeve Tollens in haar huidige staat

Hoeve Verhelst in haar huidige staat

EMIGRATIE NAAR NOORD-AMERIKA

De uitwijking uit eigen streek dient gezien in het kader van die uit het hele land en uit Europa alsook in het kader van de geschiedenis van de Verenigde Staten van Noord-Amerika.

De eerste 13 van de thans bestaande 50 Verenigde Staten zijn ontstaan uit evenveel koloniën die in de loop van de jaren 1600 langsheen de oostkust van Noord-Amerika door maatschappijen, landheren en andere particulieren uit Engeland werden gesticht.

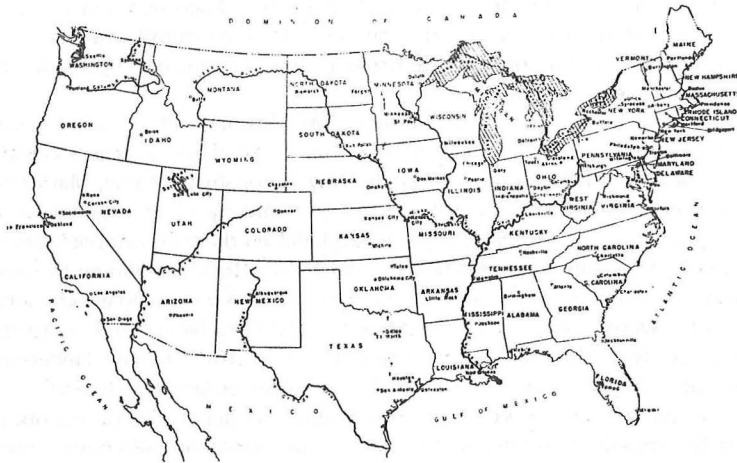
De eerste kolonisten waren meest allen groepen mensen die om godsdienstige of politieke redenen hun land ontvluchtten. In de koloniën voerden zij een harde strijd tegen het klimaat, de wildernis en de Indianen die hun het leven niet zoet maakten. Toch genoten zij er de gewenste vrijheid en veroverden zij een zekere welstand, wat na korte tijd nog meer emigranten uit de Britse eilanden en uit arme gebieden op het Europese vasteland aantrok.

De 13 koloniën waren : Virginia en Massachusetts, gesticht door maatschappijen waarvan het kapitaal door particuliere beleggers was bijeengebracht. Andere koloniën zoals New Hampshire, Maine, Maryland, North en South Carolina, New Jersey en Pennsylvania waren oorspronkelijk bezit van de Engelse adel of landadel en dienden om pachters en landarbeiders aan een beter bestaan te helpen. Rhode Island en Connecticut ontstonden door bevolking vanuit de kolonie Massachusetts. Georgia werd door Engels filantropen gesticht. New York tenslotte werd veroverd op de Nederlanders die er in 1624 Nieuw Nederland (Novum Belgium) en het dorpje Nieuw Amsterdam hadden gesticht.

Zoals het in alle koloniën gaat groeide na generaties de bevolking van het moederland weg en streefde zij naar onafhankelijkheid temeer omdat deze 13 koloniën zich in hun drang naar uitbreiding naar het Westen gehinderd voelden. Reeds hadden de Fransen hun kolonie in oostelijk Canada door een gordel van versterkte handelsposten in het Mississippi-stroomgebied - het hinterland van de 13 koloniën - met hun kolonie aan de monding van deze stroom verbonden. Toen in 1765 de Engelsen die honderdjarige Canadese kolonie op de Fransen veroverden riepen zij datzelfde Mississippi-stroomgebied tot verblijfplaats van Indianen uit. Deze en andere redenen gaven het sein tot openlijke opstandigheid die in 1776 uitliep op de eenzijdige Onafhankelijkheidsverklaring. Deze werd nog tot 1782 door Engeland met de wapenen bevochten terwijl de koloniën door Frankrijk ondersteund werden. Toen verkregen de 13 Verenigde Staten niet alleen hun onafhankelijkheid doch werd hen ook het oostelijke Mississippi-stroomgebied in volle eigendom toegekend.

Het duurde nog tot 1787 eer het tot een ware statenbond kwam ; alle onderlinge geschillen waren bijgelegd en de manier bepaald waarop het wingewest en alle volgende wingewesten zouden beheerd worden : er zouden nieuwe „staten“ uitgestippeld worden en deze zouden, na een bevolking van 60.000 zielen bereikt te hebben eveneens bij het Congres of centraal bestuur in Washington vertegenwoordigd kunnen zijn en als evenwaardige Staat kunnen aansluiten.

In 1789 werd George Washington tot eerste President verkozen. Reeds vóór 1776 waren naar schatting 100.000 kolonisten over het Appalachegebergte het Westen ingetrokken, de pelsjagers (trappers) achterna. De grote immigratie kon beginnen.

Belangrijke data in de geschiedenis van de U.S.A.

1803. Louisiana, ten westen van de Mississippi, wordt van Napoleon (Frankrijk) afgekocht. De oppervlakte van de U.S.A. wordt hierdoor verdubbeld.

1804. Het Congres beslist : alle Indianen uit Oost-Amerika zullen ten westen van de Mississippi gebracht worden, na onderhandelingen over vergoeding, desnoods met geweld.

1812-13. De U.S.A. in oorlog met Engeland dat ook in oorlog is met Frankrijk en de Amerikaanse vrijhandel verhindert.

1819. Florida wordt van Spanje afgekocht.

1832. De opstandige Sauk- en Fox-indianen zijn in Illinois verslagen en worden over de Mississippi gebracht. In oostelijk Amerika is alle gevaar voor Indianen weg.

1846. Texas, van Mexico afgescheurd, vraagt om aansluiting bij de Verenigde Staten.

1847. Oregon en Washington worden Amerikaans bezit na onderhandeling met Engeland dat dit gebied voortdurend betwist had.

1848. De U.S.A. verslaan Mexico en verwerven California en aanpalende gebieden.

1861-65. Secessie-oorlog. Omwille van het houden en verhandelen van neger-slaven scheuren 11 zuidelijke staten zich van de noordelijke af doch worden verslagen.

1868. De Indianen naar Oklahoma gedreven.

1886. De „Indianenjacht“ loopt ten einde.

Het aantal Indianen; in 1800 op 1 miljoen geschat, bedraagt nog 286 duizend. Allen zijn in ruim 300 reservaten ondergebracht.

Belangrijke data voor de immigratie in het algemeen.

1820. Bij wet zullen alle staatsgronden opgemeten, verkaveld en verkocht worden.

1856. Een spoorlijn vanuit Chicago heeft de Mississippi bereikt. Een spoorbrug bij Rock Island-Moline brengt treinen tot diep in de staat Iowa.

1862. De Homestead-wet of „heemstede-wet“. Iedereen die het wenst verkrijgt gratis 160 acres (64 ha) land tegen voorwaarde : gedurende 5 jaar bewerken en vruchtbaar maken.

1862-1869 De trans-continentale spoorlijn wordt tot de Stille Oceaan-kust doorgelegd. Men begint in twee richtingen. Samenkomst te Ogden in de staat Utah.

Belangrijke data voor immigratie uit onze Vlaamse gewesten.

1847. John Deere, een smid uit de oostelijke staten afkomstig, vervaardigt te Moline Illinois ploegen uit bijzonder staal. Uitbreiding van de werkhuizen maakt van Moline de „ploegenstad“ (Plow City).

1867. Te Mishawaka nabij South Bend in Indiana stichten Jacobus Beiger en zoon de bekende Ball-Band fabrieken.

(Wie zegt „Mishawaka“, denkt „Hansbeke“).

Kolonisatie van het „Noordwesten“.

De meeste aandacht van de jonge Verenigde Staten ging naar hun „Noordwesten“ dat is het gebied van de huidige staten Ohio, Indiana, Illinois, Michigan en Wisconsin aan de oostkant van de Mississippi en Iowa aan de westkant. Ook naar Missouri ging de aandacht.

Bij de opmeting van dit gebied trok men eerst zes „middaglijnen“ van zuid naar noord tussen twee bepaalde punten. Tussen deze lijnen werden alle gronden in „townships“ of „gemeentelijke ruimten“ verkaveld.

Een Township omvatte 6 mijlen in het vierkant en werd onderverdeeld in 36 secties van 1 vierkante mijl (1 mijl = 1.6 km).

Een centraal gelegen sectie werd niet verkocht doch bleef voorbehouden voor eventuele scholen en administratiegebouwen (school reserve ; in Canada clergy reserve omdat die voor de geestelijkheid voorbehouden werd).

Een sectie omvat 640 acres, een halve sectie 320 acres, een vierde sectie of quarter 160 acres (ca. 64 ha de meest gevraagde oppervlakte), een achtste 80 acres en een zestiende 40 acres, het minimum dat tekoopgesteld werd. Prijs per acre : minstens 1,25 dollar. (Een acre = 40. 4671 are).

Volgende tabel geeft een overzicht van de gronden die tussen 1820 en 1840 werden tekoop gesteld, de verkochte oppervlakte en de prijs.

	<i>Publiek tekoop gestelde acres</i>	<i>Verkochte acres</i>	<i>Prijs per acre in : \$</i>
1820	3.338.675	303.404	1,40
1821	10.919.480	781.213	1,50
1822	9.602.951	801.226	1,28
1823	11.411.508	655.519	1,50
1824	7.294.186	749.325	1,27
1825	3.449.694	893.461	1,35
1826	2.880.703	848.082	1,33
1827	3.314.846	926.727	1,42
1828	3.268.493	965.600	1,26
1829	6.148.962	1.244.800	1,26
1830	6.750.798	1.929.733	1,26
1831	11.005.561	2.777.856	1,28
1832	4.205.805	2.462.442	1,27
1833	6.614.596	3.856.227	1,29
1834	13.056.856	4.658.218	1,31
1835	15.767.268	12.565.478	1,27
1836	500.054	20.074.807	1,25
1837	-----	5.601.102	1,26
1838	-----	1.388.733	1,25

Dat deze gunstkoopjes een stroom van volk lokten, niet alleen uit de 13 V.S. en Canada, doch ook rechtstreeks uit Europa, toont ons volgende statistiek

Nederzettingen in de staat Illinois.

(Vijfmaal de oppervlakte van België).

In 1800 waren daar nog geen nederzettingen.

In 1810 telde Illinois 12.282 inwoners.

In 1820 telde Illinois 55.211 inwoners.

In 1830 telde Illinois 157.455 inwoners.

In 1840 telde Illinois 476.183 inwoners.

Bevolkingsevolutie in het „Noordwesten“ (de huidige staten Ohio, Indiana, Illinois, Michigan, Wisconsin en Iowa).

In 1800 een bevolking van 50.240.

In 1810 een bevolking van 293.089.

In 1820 een bevolking van 859.305.

In 1830 een bevolking van 1.210.473.

In 1840 een bevolking van 3.351.542.

In 1845 een bevolking van 4.432.765.

Hoe bereikten Europeanen deze streken ?

Tot omstreeks 1880 geschiedde de reis uitsluitend per zeilschip. Toen kwam concurrentie van de stoomboten en tegen het einde van voorgaande eeuw was het uit met zee-zeilschepen. De best uitgeruste waren de Amerikaanse driemasters waarvan sommige namen nog bekend zijn. Deze brachten graan en andere produkten naar Europa ; op hun terugreis namen ze mensenmateriaal mee dat hun door scheepsbevrachters en aanwervers van volk voor de Amerikaanse nijverheid geleverd werd tegen 25 à 30 frank „per kop“. Lokale agenten in onze dorpen kregen hiervan tot 10 frank „per kop“.

De reis van Antwerpen tot New York duurde gemiddeld van 33 tot 45 dagen doch het kon ook dubbel zo lang zijn bij windstilte of als het schip door storm uit koers geslagen werd. Een reis naar Nieuw Orleans en van daar met paddelboten de Mississippi op duurde een paar dagen langer. Missionarissen die in de jaren 1840 Oregon aan de Stille Oceaan-kust wilden bereiken deden er 6 tot 8 maanden over. Zij vaarden namelijk omheen de zuidelijkste punt van Zuid-Amerika, via Kaap Horn. Zo schreef Pater De Smet, de apostel der Indianen, nadat hij met de eerste zes missiezusters van N.D. de Namur naar ginder trok : *„Na op 12 december 1843 Antwerpen verlaten te hebben met het zeilschip „l'Infatiguable“, de Atlantische Oceaan doorgevaren, het zuidelijke punt van Zuid Amerika voorbijgezeild en de Stille Oceaan opgevaren te zijn, kregen wij op 28 Juli 1844 de kust van Oregon in zicht en op 5 Augustus wierp men het anker bij Fort Vancouver, aan de Columbiarivier“*.

De grootste zeilschepen vervoerden 160 tot 200 passagiers tussen-

Julius Nieuwland met zijn ouders

deks (er waren ook een paar kajuiten). Ieder passagier kreeg enkel een bank ter beschikking. Hierop kon hij een strozak leggen om te zitten, te rusten, te eten, te slapen en... zeeziek te zijn. De reiskoffers en hoeveelheden proviand voor 90 dagen bevonden zich in het ruim. Gehuwde mannen en vrouwen, kinderen, jongelingen en meisjes liepen, stonden of lagen allen dooreen. Men raadde aan om zijn vuilste kleren te dragen en die bij aankomst in zee te werpen. Om zo te zeggen bij iedere reis kwamen sterfgevallen voor. Een lijk bleef niet lang opgebaard : men weende en bad, de scheepsaalmoezenier gaf de zegen en het lijk werd over een plank in zee geschoven.

In verband met het proviand lezen we het volgende in de toenmalige reglementen :

„Volgens de bestaende verordeningen moeten de levensmiddelen voor 90 dagen volstaende zijn. Deze kosten in Antwerpen voor een volwassen passagier van 35 tot 45 fr. (volgens hoedanigheid) voor New York, en 5 fr. meer voor New Orleans. Kinderen onder één jaar zijn vrij van levensmiddelen. Die van 1 tot 8 jaer moeten halve portie hebben en die van 8 tot 12 jaren driekwart portie. Elke volle portie voor New York bestaet uit :

23.5 K° zeebeschuit.

22 K° drooge groenten (erwten, boonen, rijst, bloem, gerst).

3.5 K° hesp.

3 K° boter.

1 K° zout.

2 liter azijn.

1 Hectoliter aardappelen.

Voor New Orleans :

28 K° zeebeschuit.

26 K° drooge groenten.

6 K° hesp.

3 K° boter.

1 K° zout.

2 liter azijn.

1 Hectoliter aardappelen.

Daerbij kan men nog meenemen : gebraden of gerookt vleesch, uitgekookte melk, bewaerde eieren, lindebloemen, citroenen enz. Daer men soms hevig aen verstopping lijdt : enkele pillen meenemen. Ook een lantaarn mag men zeker niet vergeten !”

Hoe geraakte men ter bestemming ?

Sommige nationaliteiten werden te New York onthaald door een eigen beschermkomitee dat logies verschaftte en zijn mensen verder op de weg

hielp. Voor de Belgen was dit het „Deutsches Verein“.

Amerikaanse maatschappijen zorgden voor verder transport. *Bestemming* Noord-Ohio, Noord-Indiana, Michigan : per boot op de Hudson tot Albany, verder per spoor of over een kanaal tot Buffalo aan het Eriemeer. Verder over dit meer tot Cleveland, Toledo, Detroit. Doorheen Zuid-Michigan reed spoedig een trein van oost naar west tot het havenstadje St. Joseph van waar men Chicago bereikte.

Voor Wisconsin vaarde men omheen Michigan over het Huronmeer, door de Straat van Mackinaw en over het Michiganmeer.

Bestemming Zuid-Ohio, Zuid-Indiana, Zuid-Illinois en zelfs Missouri : per trein tot Philadelphia en de staat Pennsylvania binnen.

Van daar per boot over de Ohiorivier die de zuidergrens van deze staten vormt. Vanaf de monding in de Mississippi : deze stroomopwaarts tot St. Louis en Missouririvier.

Bestemming Missouri, Iowa en westelijk Illinois : dan was de landingshaven New Orleans aan de monding van de Mississippi. Per wiel- of raderboot vaarde men dan tot de monding van de Ohio van waar men ook hogervermelde staten kon bereiken. Verder Missouri, Iowa, Illinois. Deze boottocht duurde 6 à 7 dagen doch viel goedkoop uit als men wilde, onderweg bij diverse stapelplaatsen, helpen hout opladen om te stoken.

Bescherming van „Landgenoten“.

In 1781 wordt door de wetgeving van Pennsylvania een charter verleend tot hulp aan behoeftige Duitsers (vernieuwd in 1810).

In Baltimore bestaat een Vereniging voor Ieren (vernieuwd in 1841) en een voor Duitsers.

Het „Deutsches Verein“ van New York bestaat sinds 1804 (vernieuwd in 1824).

Slechts in 1844 wordt een beschermvereniging voor Engelsen opgericht.

In 1860 wordt een (katoliek) Duits Sankt Raphaelsverein gesticht. De hoofdzetel is het stadje Limburg, provincie Nassau.

In 1888 volgt het Belgisch (katoliek) Sint Raphaëlsgenootschap, gesticht door Graaf Waldbott von Bassenheim uit Zwaben-Beieren doch te St. Andries-Brugge gevestigd (van 1878 tot 1890). Zijn bijzondere medewerker is Ridder Stanislas van Outryve d'Ydewalle en de vereniging werkt over het ganse land.

Emigratie uit België naar Amerika.

Het staat vast dat van meetaf aan de Ieren uit hun arm eiland en bewoners uit de armste streken van Duitsland zich het talrijkst onder de Europese volkeren op de geboden kansen in Amerika geworpen hebben.

De Ieren hadden het voordeel zich bij talrijke reeds aldaar gevestigde familieleden te kunnen aanmelden doch ook de Duitsers kenden dat voordeel, vooral in de reeds welvarende en half-Duitse staat Pennsylvania, van waaruit zij verder uitzwermden.

De Duitsers waren bekend als de beste organisatoren, „de beste boeren en ploegers ter wereld” en alwie, ook in ons land, emigratie voorbereidde, verwezenlijkte of beschermdde (zowel Baron Van der Straten-Ponthoz, Victor de Ham als anderen) raadde onze emigranten in die tijd aan zich in de onmiddellijke buurt van een Duitse kolonie te vestigen.

Van het Europese vasteland kwamen, vanaf 1820 en tot zolang de emigratie duurde (1914) het gros van de immigranten uit Duitsland. Buurlanden als Polen, Rusland, Oostenrijk en Hongarije volgden het voorbeeld in bijna gelijk mate, onze Nederlanden minder.

Betreffende onze Nederlanden werd pas in 1920 emigratie-geschiedenis van Nederland geschreven door J. Van Hinte. Voor het Groothertogdom Luxemburg bestaat een studie over emigratie tot 1889. Over België bestond niets vóór in 1947 dhr. Antoine De Smet, bibliothecaris aan de Kon. Bibliotheek te Brussel een studie publiceerde over emigratie uit België van 1830 tot 1860.

Een werk over de daaropvolgende periode bestaat blijkbaar niet.

De emigratie-virus zal wel via het Groothertogdom Luxemburg onze provincie Luxemburg binnengeslopen zijn en zo eerst onze Waalse gewesten en meteen gedeeltelijk doch laten om zo te zeggen uitsluitend onze Vlaamse gouwen „besmet” hebben. Als oorzaak voor de emigratie geeft dhr. Antoine De Smet op :

1. Onbegrensde mogelijkheid voor Europeanen om zich in Amerika te vestigen.
2. Mogelijkheid om er goedkoop gronden te verwerven (met wet van 1820).
3. Slechte economische toestand in België vanaf zijn onafhankelijkheid in 1830.
4. Reclamebrochures alsook brieven van de reeds in Amerika gevestigde emigranten.
5. Wervingsactie van scheepvaartagenten en plaatselijke agenten in onze dorpen, (bekende scheepvaartagenten te Antwerpen in de jaren 1840 waren : Serigiers, Leroy-Steinmann, Strecker, Klein en Stock, ook de geduchte Adolf Strauss, een jood die zich in 1846 te Antwerpen vestigde).
6. Propaganda voor de haven van Antwerpen (door de Staat gesteund door gunstige vervoertarieven) door emigranten uit Duitsland en Zwitserland aan te lokken (Bremen en Hamburg hadden hun bloei aan de emigratie te danken en Antwerpen wenste een deel van de koek).

Vader Nieuwland in Amerika (1880)

7. Het was een middel voor de Belgische staat om zich van een aantal behoeftigen te ontdoen ; (men kan er gerust bijvoegen :
8. Invloed en hulp van missionarissen).

Reeds in 1832 belandden in Detroit Michigan 8 Vlaamse missionarissen, onder wie Pater Jean De Bruyn uit Mechelen en Leon Vandepoel uit Wakken die 11 werklieden en stielmannen naar hun missiepost meebrachten alsook Louis Deseille (geboortig van Sleidinge en laatst onderpastoor te Hansbeke en te Bellem) die drie mannen uit Hansbeke meebracht naar Notre Dame (South Bend - Mishawaka).

Eerste emigranten uit Luxemburg.

- Omstreeks 1830 emigreerde een groep bewoners van Guirsch aan de Luxemburgse grens (oost van Arlon) naar Amerika.
  - Hun brieven lokten in 1833 bewoners uit Fouches (Hachy), Messancy en Sélange.
  - In 1834 ook bewoners uit Sampont (Hachy) die naar Stark County in Ohio trokken. (Vanaf 1840 reisde men meer en meer via New York. (Reeds spoorlijnen naar het binnenland ?)
  - Tussen 1830-1840 zijn reeds 300 Belgisch-Luxemburgers geëmigreerd naar de staten Ohio en Michigan.
  - Vanaf 1835-36 trekken bewoners van Fouches en omstreken naar Sheldon (New York).
  - Vanaf 1838 trekken emigranten uit Luxemburg ook naar Iowa (streek van Dubuque).
  - In 1845 vindt men reeds Belg.-Luxemburgers rond Chicago. Zij trekken noordwaarts de staat Wisconsin binnen en groeperen zich vooral in Ozaukee County (Port Washington, Holy Cross, Fredonia en vooral in Town Belgium of Belgium. In Belgium zijn bijna allen uit de streek Arlon en Etalle afkomstig. In 1855 bezetten zij met 450 families bijna twee „townships“.
  - In de jaren 1850-60 vestigen zich ook Luxemburgse families in Minnesota (50 in Wabash county, 80 omheen het dorp Belvédère).
  - Via New Orleans, de Mississippi en de Ohio reizen ook een aantal Luxemburgers naar Kentucky en zuidelijk Indiana. Allen komen uit Virton, Paliseul, Etalle en Neufchateau.
- Die in het stadje New Albany : uit Virton, Etalle en Arlon.
 Te Leopold (Perry county, Indiana) domineerden in 1834 de Luxemburgers. Leopold werd gesticht door de Franse pater Buissonet die uitgestrekte oppervlakten grond gekocht had en voortverkocht. Spijts moeilijkheden bij het ontginnen van de wouden kwamen toch veel Luxemburgers : de eersten uit het kanton Florenville, alle anderen uit de streek van Arlon-Virton-Etalle-Neuf-

- chateau. In 1880 woonden te Leopold ca. 200 Waalse families.
- In meerderheid waren het landbouwers, oningelicht, ongebeleid, zonder hulp vertrokken. Privaat initiatief, het voorbeeld van voor-gangers en de aktie van wervingsagenten waren dus ook hier de be-weegredenen geweest.
  - Drie enigzins belangrijke Belgische nederzettingen uit die tijd zijn : Sheldon (staat New York), Leopold (Indiana) en Belgium (Wiscon-sin).

De staat organiseert emigratie.

In 1843 had Francis Gründ in Duitsland een zeer belangrijke studie gepubliceerd over kolonisatiemogelijkheden in de U.S.A.

Gedurende 17 jaren had hij (van 1825 tot 1842) alle staten door-kruist en had hij met vele mensen gesproken.

Lente 1844. De Belgische regering gelast graaf Auguste van der Straten-Ponthoz, eerste secretaris bij het Belgisch gezantschap te Washington om in de best geschikte streken van de U.S.A. de mogelijkheid voor Belgische nederzetting te onderzoeken. In 1844-45 maakt hij geduren-de 7 maanden een studiereis en publiceert dan een rapport over de bij-zonderste Europese nederzettingen in Pennsylvania, Ohio, Indiana, Michigan, Wisconsin, Missouri, Illinois en New York.

Er worden geen Belgische nederzettingen vermeld doch hij zegt dat „de meeste Belgen uit de streek van Aalst en uit Luxemburg zich geïsoleerd bij voorkeur in Michigan en Ohio vestigen”. „Velen zijn ongelukkig doch zij bereiden een toekomst voor hun kinderen voor...”.

In 1847 vertrekken enkele Vlamingen uit de streek van Eeklo onder de leiding van Pierre Dirckx met bestemming Wisconsin doch met aanbevelingsbrieven van Buitenlandse Zaken worden zij naar Jefferson in Missouri gestuurd, naar Harrville (nu Taos) waar reeds Duitsers ge-vestigd zijn en onder wie missionaris d'Huddeghem uit Gent werkzaam is. Deze nederzetting slaagt.

Juni 1847. Het ministerie van Binnenlandse Zaken bestudeert een ont-werp om Vlaamse behoeftigen naar Amerika over te plaatsen : 500 tot 1.000 families naar de streek van Taos in Missouri waar reeds de katho-lieke nederzetting van Eeklo gevestigd is.

De regering hoopt dat, bij welslagen, de gemeentelijke commissies van Openbare Onderstand en particulieren dit werk zullen voortzetten. Eerst zouden er 100 families gestuurd worden doch de uitvoering bleef uit en in 1848 raadde Buitenlandse Zaken aan te onderhandelen met de Amerikaanse „Société de Ste Marie” in Pennsylvania over aankoop van gronden aldaar. Daar waren de Redemptoristen werkzaam, in Missouri de Jezuïeten. Er werden 10.000 acres (400 ha) grond gekocht voor een

Vlaamse nederzetting te Ste Marie op voorwaarde dat alle gunstige elementen qua gezondheid, vruchtbaarheid, enz. aanwezig zouden zijn. Er wordt een delegatie voor onderzoek gestuurd : Auguste Moxhet, consul-generaal te New York en Victor de Ham, speciaal bureauchef voor Vlaamse Zaken bij het ministerie van Binnenlandse Zaken. Dat speciaal „bureau voor Vlaamse toestanden” was bij min. besluit van 12/10/1847 opgericht.

De regering stelde echter de ondertekening van het definitief contract voortdurend uit. Op 27/7/1849 betekent minister Charles Rogier bij de grondeigenaars van Ste Marie afzegging van het regeringsproject. Op 28/7/1849 gaat de regering met Victor de Ham volgend akkoord aan dat bij K.B. van 24/1/1850 bekrachtigd wordt :

- Victor de Ham neemt het regeringsproject over (werkt dus „in regie”) en gaat volgende verbintenis aan :
- Hijzelf zal zich met zijn gezin te Ste Marie in Elk county, Pennsylvania, vestigen.
- Gedurende 3 opeenvolgende jaren zal hij telkens 50 Vlaamse emigranten plaatsen.
- Bij welslagen en bij naleving van de verplichtingen van deze laatsten zal hij de volgende 5 jaar ook telkens 50 Vlaamse behoeftigen plaatsen.

Het ministerie van Binnenlandse Zaken verbond zich tot :

- Gratis-overtocht, voedsel inbegrepen, Antwerpen-Philadelphia of New York voor 50 emigranten per jaar gedurende 3 jaar.
- de Ham kreeg 55.000 frank, de helft als vergoeding, de tweede helft bij vierden terug te betalen.
- In geval van welslagen kreeg de Ham een bijzondere subsidie van 15.000 frank.

Daartoe was een bijzonder krediet van 1 miljoen uitgetrokken bij het Min. Binn. Zaken (wet van 21/6/1849) en het Staatsblad van 22/6/1849 geeft o.m. de emigrantenlijst op : 59 emigranten onder wie 39 uit Wakken, 10 uit Meulebeke, 2 uit Ingelmunster, 5 uit Waregem en 3 uit Passendale.

Op 8/9/1849 vertrekken die 59 uit Antwerpen met de Amerikaanse driemaster Lorena.

De reis duurt zeer lang : 109 dagen tot New York en dan nog enkele dagen tot Ste Marie. De gronden van de Ham bestaan uit te ontginnen bossen, op 8 mijlen (13 km) ten noorden van het centrum Ste Marie. De nederzetting wordt New Flanders gedoopt, het dorp zelf Leopoldsburg.

De kolonisten kregen ter beschikking : een woning met meubelen, landbouwalaam, voedsel tot de eerstvolgende oogst, doch alles moest aan de

Julius Nieuwland als eerstejaars student
(met jas en hoed) (1897)

Julius Nieuwland als eindejaars student
(vooraan derde van links) (1918)

Staat terugbetaald worden. Op 1/7/1850 stuurt de Ham gunstig verslag doch meldt tevens dat in de eerste 6 maanden een gezin van 5 personen werd buitengezet en dat 11 anderen hun verplichting ontvlucht zijn en naar eigenaars in de buurt overgelopen. Daardoor beloopt de schuld van de Ham tegenover de Staat reeds 500 dollar. Hij verwijt de kolonisten „gebrek aan werklust“. Het eerste jaarverslag van een regeringsafgevaardigde bleek gunstig en de Ham ontving zijn 15.000 fr. extra-vergoeding. De toestand verergerde en geen tweede contingent werd gestuurd. De De Ham bekende mislukking : op 31/1/1853 bleef nog één bejaarde kolonist over.

Door pastoor Cartuyvels uit Tongeren, oud-redemptorist, werd gepoogd een tweede kolonie, New Brabant, met als centrum New Brussels, in de buurt van Ste Marie te vestigen. Onder de Vlaame emigranten kwamen er 10 uit St.-Truiden, Gorseme en Tongeren.

In 1855 mislukte de nederzetting „wegens moeilijkheid om die bosgronden te ontginnen“.

Magis, Lhoest en Guinotte frères uit Brussel vormden een vennootschap en waren eveneens grondspeculanten. In 1849 stichtten zij te Kansas, Missouri, een landbouwinrichting en verkregen van de Staat eveneens 15.000 fr. uit datzelfde fonds van 1 miljoen. Transport en voeding betaalde de Staat liefst in geld : 300 fr. per volwassene en 150 fr. per kind. Er zouden 50 emigranten gevestigd worden en de verbintenis liep over 4 jaar. De kolonisten kregen een dagloon volgens gepresteerd werk doch verbonden er zich toe de voorgeschoten kosten terug te betalen. Na 4 jaar zouden zij een lapje grond krijgen van 2,5 acres (1 ha) bossen, het nodige om een huisje te bouwen, één jaar voeding. Vijftig emigranten, onder wie 44 uit West-Vlaanderen, de overigen uit Limburg en Nederland, vertrokken op 25/3/1850 uit Antwerpen met de Amerikaanse driemaster George Stevens. Bijna 3 maanden later (22/6/1850) arriveerden zij te Kansas doch op 3 juli verbleven er reeds verscheidene te St. Louis waar zij zich bij het consulaat over „slechte behandeling“ gingen beklagen. De nederzetting mislukte. Likwidatie van de zaak, ingezet in 1867, werd uitgevoerd in 1869.

Door de Staat gedirigeerde uitwijking is mislukt en in 1856 schuift Charles Rogier de schuld op de rug van de gemeenten die „alleen hun allerflauwste elementen op Amerika afgestuurd hebben !“ Over de behoefte in ons land tussen 1848 en 1850, publiceerde E.G. Opsomen, „voorheen gemeentebearbte te Dentergem, thans notaris te Helchin“ in 1854 volgende statistiek :

<i>Provincie :</i>	<i>Bevolking :</i>	<i>Behoeftigen :</i>
Antwerpen	416.000	68.300
Brabant	721.000	179.500
West Vlaanderen	627.000 (30 %)	189.000
Oost Vlaanderen	780.000	188.000
Henegouwen	727.000	149.000
Luik	462.000	87.000
Luxemburg	190.000	6.000
Namen	271.000	42.000
Limburg	187.000	34.000
	ca. 4.381.000	ca. 943.000 !

Weer vrije nederzettingen.

Tussen 1850-1855 vertrokken verscheidene Vlamingen op eigen risico naar de streek tussen Mississippi, Ohio en de Canadese grens „doch van dergelijke nederzettingen zijn geen sporen bekend” schrijft dhr. De Smet. Toch kennen wij er een : Moline aan de Mississippi in Illinois waar wij in die jaren reeds een Dhuyvetter en een Schatteman, een Goethals en een Vandenberghé, allen van Lotenhulle, een Ivo Decock van Ruisselede-Doomkerke aantreffen met nog vele anderen, vooral uit Oost-Vlaanderen.

Zij boerden te Milan, Atkinson, Long Grove in Iowa, op het Arsenal Island en elders.

Wij doorbladeren een scheepsregister uit 1855, het enige dat nog te vinden is van de vele die in Antwerpen moeten bestaan hebben. Allemaal namen van Duitsers en nog eens Duitsers, Luxemburgers en Zwitsers, ook veel mensen uit Waals Brabant die waarschijnlijk nog naar Wisconsin trekken. Hoogstens 50 Vlamingen ziet men er over verscheidene schepen verspreid : enkele uit Gent, Antwerpen, het Leuvense, een twintigtal samen uit Staden, Zarren, Handzame, ook enkelen uit onze streek.

14/1/1855 : op de „Henry Reed” Charles Goethals (37) uit Lotenhulle.

17/8/1855 : met de „Hurlbut” naar New York : Constantin Degroote (22) uit Nazareth en de 22-jarige Leopold Deklerck uit Deinze ;

25/8/1855 : met de „Esmerald Isle” over Hull en Liverpool naar New York : Ch. L. Persyn uit Pittem met vrouwen kinderen van 7, 4, 2.

7/10/1855 : met het Amerikaanse schip „Antarctic” naar New York : Charles Bouckaert (46) uit Wingene met vrouw en kinderen (3 en 1).

10/10/1855 : met de „Gazelle” via Hull en Liverpool naar New York : naast 7 anderen ook 8 landlopers uit Hoogstraten !

20/11/1855 : met de „Georg” naar N. Orleans : Petrus (van) Landschoot, St.-Jan-in-Eremo.

Begin December 1855 (hun reiskaarten werden op 30/11 te Gent afgeleverd) vertrekken met de „President Schmidt” naar New York : François Dhuyvetter (44) en August Dhuyvetter (19), het gezin Jan-Baptist Desmedt (44) met vrouw Livine Tant (39) en kinderen August (7), Bernard (5), Divan (3), Leonie (1) en Leonard Schatterman (32) allen uit Lotenhulle (is deze Schatterman dezelfde die wij in Atkinson Illinois terugvinden en heeft hij die plaats via de Ohio-rivier of met een omweg via Wisconsin bereikt ?).

Massale uittocht naar Wisconsin 1853-1856.

In de jaren 1853 tot 1856 kenden Waals-Brabant en het aanpalend gebied in Henegouwen een massale uittocht naar Wisconsin, meer bepaald naar het schiereiland in het Michigan-meer tussen Green Bay en Sturgeon Bay. Ook enkele Vlamingen uit de streek van Leuven trokken naar die streek mee, een strook van 60 km lang bij 9 à 13 km breed.

Aldaar zijn nog de plaatsnamen Brussels, Namur, Thiry, Daems en Walhain bekend.

In vier jaar tijd woonden er duizenden. Strauss uit Antwerpen was de geweldige wervingsagent en zijn geweldige medewerker in de streek was J.J. Streyckmans uit Walhain St.-Paul. Deze verdiende 5 fr. „per kop”. Een landbouwwerkman verdiende alhier 9 tot 10 stuivers per dag (81 tot 90 centiem). De emigratie werd ingezet door 7 families uit Grez-Doiceau en 3 van elders.

Op 17 mei 1853 vertrokken zij uit Antwerpen op de Amerikaanse driemaster Quinnebaug die 162 passagiers vervoerde en na 49 dagen te New York aanlegde. Zonder vaste bestemming en oningelicht trokken zij naar Green Bay, Wisconsin. Zij doolden rond en zouden zuidwaarts trekken doch wegens sterfgeval en begrafenis van een kind ontmoetten zij toevallig Pater Daems, Kruisheer uit Schaffen bij Diest en deze troonde hen mee naar staatsgronden in zijn missiegebied Bay Settlement in het county Brown. Pater Daems wordt aldus beschouwd als de stichter van de Belgische nederzetting in die streek met Robinsonville (nu Champion genoemd) als centrum. In de counties Brown, Door en Kewaunee wemelt het van Waalse afstammelingen. In 1857 werd, even bruusk als zij begonnen was, de emigratie uit Waals-Brabant en Henegouwen naar Wisconsin stopgezet.

De emigratie na 1860.

De emigratie na 1860 werd een om zo te zeggen uitsluitend Vlaamse aangelegenheid. Eens de burgeroorlog 1861-64 achter de rug,

Julius Nieuwland als professor (1914)

volgden enkele jaren van herstel doch spoedig, door toepassing van uitvindingen allerhande en uitbreiding van de wereldhandel, kwamen landbouw en industrie tot volle ontwikkeling.

Er kwam overvloedige vraag naar werkkrachten uit Europa en vooral Vlamingen waren zeer gegeerd „zij zijn eerlijk en werkzaam en betalen stipt hun belastingen“.

De pionierstijd was voorbij, ook het rooien van uitgestrekte wouden om landbouwgrond te verkrijgen - voorbij het bouwen en bewonen van blokhutten.

Onder onze emigranten waren weinig landbouwers om, nochtans begunstigd door de homesteadwet van 1862, een hoeve in de prairie te stichten. De overgrote meerderheid waren land- en seizoenarbeiders als ook kleingebruikers die het, wegens het geringe risico, in fabrieksarbeid gingen zoeken en zich bijgevolg in en rond fabrieksteden gingen vestigen. Toch kennen wij een geval van groots opgezette landbouwersemigratie die dan nog door een Westvlaams priester werd op gang gebracht. E.H. Julius Devos, in 1848 te Ingoogem geboren, werd priester en studeerde aan het Amerikaans College te Leuven. (Dat seminarie tot opleiding van priesters voor Amerika werd in 1857 gesticht en bestond tot 1907.) Van 1874 tot 1883 was hij opeenvolgend onderpastoor te Spiere en te Waasten en beantwoordde gunstig een oproep van Mgr. Ireland, aartsbisschop van St.-Paul, Minnesota, om als priester onder de Vlamingen aldaar te werken.

„Van op een heuvel in Minnesota aanschouwde hij de onmetelijke ruimte in de prairie die onbewoond was en waar de rijke gronden nooit een ploeg hadden gezien. Met oorlof van de geestelijke overheid ging hij die rijke landbouwstreek met Belgen bevolken. Hij zond brieven naar de pastoors van de overbevolkte Vlaamse dorpen en door hun toedoen vertrok een grote groep uitwijkelingen naar Amerika. Bij de haven van New York werden dezen verwelkomd door E.H. Devos die reeds gezorgd had voor vervoer per spoorweg naar de grote prairie waar hij de eerste Vlaamse kolonie stichtte : Ghent. Daar was hij van 1883 tot 1885 pastoor. Toen begaf hij zich weer naar New York en bracht opnieuw een groot aantal emigranten mee, ditmaal naar O'Connor in Nebraska waar hij van 1885 tot 1886 pastoor was. Van 1886 tot 1905 was hij pastoor te Spalding, Nebraska, en meermaals ging hij terug naar New York om immigranten die hij nabij Spalding op goede gronden plaatste. In 1901 was hij pastoor in Chicago en hij bleef vanuit New York immigranten op goede gronden plaatsen“.

In de jaren 1860 en '70 zouden vele emigranten zich in en rond Detroit gevestigd hebben. „Daar waren toen minstens 12 sigarenfabrieken waarin 14.000 mensen werk vonden (onder wie b.v. 200 uit het

Maldegemse), later werd Detroit een centrum van stovenfabricage en vanaf 1900 van de automobielinindustrie.

Ook Chicago in Illinois, dat bliksemsnel aangroeide, kon best onze Vlaamse metselaars en hun helpers werk verschaffen. Hout hoort bij bouw en dat vond men in de meer dan 300 houtzagerijen die het voor 90 procent beboste Michigan telde.

Ook in **verscheidene houtzagerijen, los- en laadplaatsen kwamen vele Vlaamse werkers terecht.** Zo b.v. te Manistee en Frankfort, ook te Empire waar eens 20 mensen uit St.-Maria-Aalter en Doomkerke-Ruiselede woonden. (Een tiental jaren later vindt men er evenveel uit die dorpen te Baker in het verre Oregon.)

Mishawaka en South Bend in Indiana.

Mishawaka was de naam van een legendarische indiaanse „princes“ ; de naam van de tweelingstad South Bend betekent „zuidelijke bocht“ in de St. Josephsstream die er omheen vloeit. Ten noorden van deze laatste ligt de bekende Notre Dame University, niet ver van de grens Indiana-Michigan. Missionaris Louis Deseille was op die plaats, van 1832 tot 1837, de eerste pastoor van de Potowatomi's. Hij wordt beschouwd als de grondlegger van de nederzetting van Notre Dame en als de grondlegger -niet de stichter- van haar universiteit.

Louis Deseille, in 1795 te Sleidinge geboren, werd priester en opeenvolgend onderpastoor te Hansbeke en te Bellem. In 1831 vertrok hij met 7 anderen als missionaris naar Noord-Amerika. Hij nam met zich drie jonge Hansbekenaren mee : de gebroeders Frederik en Bernard Reyniers die er nog zijn misdienaars geweest waren en Karel Ronsele. Deze hoopten er werk te vinden doch keerden na een jaar onverrichterzake terug. Toch werden zij opgevolgd door andere Hansbekenaren. In 1837 werd de Potowatomi-stam naar westelijk Missouri verdreven en Louis Deseille was zinnens zijn volkje daarheen te volgen doch stierf eenzaam in zijn blokhut.

In de loop der volgende jaren kwamen zich volgende Vlamingen vestigen op de plaats waar nu South Bend en Mishawaka gelegen zijn :

August Versype, Meigem	1840
Boudewijn Vanneste, Poeke	1840
Lodewijk Buysse, Nevele	1840
Theresa Debrabanders, wwe Cockaert, Nevele	1840
Désiré Reyniers en ouders, Maldegem	1850
De familie Degroote, Bultinck Rutsaert en Van Holsbeke uit Hansbeke	1860
Twee gebroeders Buysse, Gent	1860

Een familie Verplaetse	1860
Felix Vandewalle, Nevele	
(hij vaarde 58 dagen op zee)	1860
Familie Mahank (Meganck ?) en Goethals, Hansbeke	1870
Ivo Taillieu, Wingene	1870
Felix Vervinckt, Lotenhulle	1875
Familie Van Rie, Maldegem	1880
Vital Lafree, Kruibeke	1880
Aloïs Gilles, Hansbeke	1880
Karel Bultinck, Hansbeke	1878
Familie Maenhout, Waarschoot	1880
August Mestdagh, Landegem	1882
Leonard Mestdagh, Landegem	1882
Karel Meuninck, Ruiselede	1885
Een Désiré Demeyer	1885
Karel (Van) Nieuwenhuyze, Kanegem	1888
De familie Baele, Aalter	1888
De familie Baert, Zuiddorpe	1888
De familie Vlerix, Aalter	1888
Alfons Van Hecke, Lotenhulle	1890
Camiel Termont, Assenede	1890

Kwamen al die mensen in de landbouw terecht ? Vermoedelijk niet, want South Bend werd een handelscentrum met veel „middenstand” en Mishawaka een nijverheidsstad met de Ball-Band en andere fabrieken. In 1867 kochten Jacob Beiger en zoon Martin een wolwasserij en -spinnerij die sinds 1838 te Mishawaka bestond. In 1874 werd een firma gesticht en het werd een wolweverij. In 1886 vonden Martin Beiger en Adolf Eberhart de uit één stuk geweven slobkous uit en de fabricage ervan kende groot sukses. Bovenaan was die kous versierd met een zwarte band en daarin een rode bol. Daarom „Ball-Band”. Men droeg die vooral in rubberlaarzen en daarom werden vanaf 1898 ook rubberlaarzen door de firma zelf vervaardigd. Er werden rubberschoenen aan toegevoegd in 1916, lederen werkschoenen in 1917 en tennispantoffels in 1922. In 1924 werd de firmanaam „Mishawaka Rubber and Woolen Company” en tenslotte in 1858 „Mishawaka Rubber Company” nadat de fabricage van wollen produkten was opgeheven. Vooral de oprichting van een rubberlaarzenfabriek in 1898 werd een spoorslag om talrijke mensen, uitsluitend uit de driehoek Hansbeke-Knesselare-Wingene aan te trekken. Ook de streken Eeklo en het Land van Waas leverden een tamelijk belangrijk aantal. Het parochieboek 1907 van de St.-Bavokerk vermeldt de namen en geboorteplaatsen van 364 echtelingen (zonder

Julius Nieuwland

de kinderen die in België of reeds in Mishawaka geboren zijn), van 113 ongehuwde alleenstaanden (onder wie 7 vrouwen en 14 weduwnaars en weduwen, zonder de nog inwonende kinderen).

Hansbeke	54 geh.	+	13 ong.	=	67
Ruiselede	17 geh.	+	29 ong.	=	46
Wingene	26 geh.	+	8 ong.	=	34
Aalter	20 geh.	+	5 ong.	=	25
Knesselare	28 geh.	+	3 ong.	=	31
Bellem	16 geh.	+	4 ong.	=	20
Waarschoot	16 geh.		<hr/>	=	16

Moline aan de Mississippi in Illinois.

Een John Deere werd in 1804 te Rutland in de oostelijke staat Vermont geboren en groeide er op in het plaatsje Middlebury. Als talentvol smid trok hij in de dertiger jaren naar het „nieuwe westen“ waar reeds enkele van zijn streekgenoten zich als landbouwers te Grand Detour in Illinois gevestigd hadden. Hij zag met hoeveel moeite hun ploegen er de vette, kleverige grond van Illinois keerden en stak in 1837 zijn eerste ploeg uit speciaal gepolijst staal ineen, de enige doeltreffende in zulke bodem. Het werd een succes en hij besloot dergelijke ploegen in serie te vervaardigen. Het eerste staal kwam uit Engeland, al het volgende uit Pennsylvania. Wegens de moeilijkheid bij het vervoer zocht hij een gunstig gelegen plaats : Moline aan de Mississippi. Daar kregen zijn produkten wereldfaam, Moline werd „de ploegenstad“ en de zetel van tal van andere bedrijven. Reeds sinds de vijftiger jaren woonden tal van Vlamingen in die streek en toen vanaf 1880 weer een golf van emigranten naar Amerika rolde kreeg ook Moline zijn deel. Zo belandde ook de familie Coryn in 1881 te Moline. Het gezin Leo Coryn woonde aanvankelijk te Lotenhulle, verhuisde naar de Sterrestraat op Aalter, naar het „hooggoed“ op St.-Maria-Aalter en van daar naar de USA. Benevens de ouders waren er drie zonen : August, Charles en Edward.

Edward Coryn, in 1857 te Lotenhulle geboren, werkte er zich op : eerst als arbeider bij de fa. Keaton, daarop als zelfstandige in een handelszaak „Rank en Coryn“. Hij werd ook postmeester en lid van een bankbestuur. Zo hielp hij velen een eigen huisje bouwen. Hij financierde de „Gazette van Moline“ die in 1907 gesticht werd en was betrokken bij de bouw van de Belgische H. Hartkerk (1907). Hij was er voorzitter van de Vlaams-Amerikaanse vereniging, een van de verscheidene in de USA die jaarlijks in „conventie“ bijeenkwamen. In 1919 werd hij er de eerste vice-consul voor België en stierf in 1921. Edward Coryn was gehuwd met een dochter Devoghelaere uit Ruiselede en zo geraakte ook de streek Lotenhulle-Aalter-Ruiselede binnen zijn invloedssfeer. Naast de

plaatselijke reisagenten was hij de grote bewerker van emigratie naar Moline.

In 1901 werd het bedrijf John Deere weer uitgebreid : er kwam een gieterij te East Moline en gedurende enkele jaren volgde weer een toevloed van Vlamingen.

Met de oorlog kwam in 1914 een einde aan de emigratie en deze zou na 1918 niet weer opleven, vooral wegens de strenge beperking in 1923 door de Amerikaanse regering.

Canada.

Reeds in de jaren 1890 en het begin van deze eeuw waren enkele Vlamingen naar Canada uitgeweken ; niet naar Montreal of Quebec, daar die streken genoegzaam bevolkt waren, doch naar verzwakte Franse koloniën die met Vlamingen opgekalefaterd werden : St. Boniface bij Winnipeg en Bruxelles, verder in Manitoba. Ook naar Montmartre in Saskatchewan „een Franse kolonie die ineengestort was”. Het aantal Vlamingen was er echter betrekkelijk gering, zodat een Belgisch inlichtingenblad „het onnodig vond om ook een nederlândstalige versie te publiceren”. Toch kwam er nog een laatste opflakking in de emigratie. In 1927 waagde een Vandenbussche uit Moorslede het om in zuid Ontario een tabakplantage te beginnen. Zijn poging lukte en in de streek van Delhi zag men na enkele jaren niets dan tabakvelden, er door een paar honderd Westvlamingen in de jaren '30 aangelegd. Delhi in zuid Ontario werd aldus het jongste centrum van verenigingsleven bij Vlaamse emigranten in Amerika.

Uitwijking via de haven van Antwerpen.

	<i>Rechtstr. lijnen</i>		<i>Onrechtstreekse</i>		<i>Belgen</i>
	<i>Totaal</i>	<i>Belgen</i>	<i>Totaal</i>	<i>Belgen</i>	
1890	36.660	2.573	2.011	403	2.976
1891	48.856	3.071	2.631	385	3.456
1892	43.580	4.052	3.020	1.122	5.174
1893	38.010	2.689	5.114	1.192	4.881
1894	13.737	914	2.178	353	1.267
1895	18.982	945	1.708	573	1.318
1896	23.407	1.218	977	211	1.429
1897	14.960	760	833	163	923
1898	15.983	780	728	148	928
1899	25.886	1.290	949	166	1.456
1900					2.215
1901					2.769

J. Nieuwland

J. Nieuwland

	<i>Rechtstreekse lijnen</i>		<i>Onrechtstreekse</i>		<i>Belgen</i>
	<i>Totaal</i>	<i>Belgen</i>	<i>Totaal</i>	<i>Belgen</i>	
1902					3.464
1903					4.117
1904					4.191
1905					4.492
1906					5.618
1907					6.423
1908	<i>Nota : van de 7.590 in 1913 reisden</i>				2.907
1909	<i>3.306 per rechtstreekse lijn (Red Star</i>				3.650
1910	<i>Line, Canadian Pacific Line e.a.) en</i>				4.110
1911	<i>4.284 per onrechtstreekse lijn (Allan</i>				4.586
1912	<i>Line, White Star Line, Cunard Line en</i>				4.403
1913	<i>andere.</i>				7.590

Het Belgische St. Raphaëlsgenootschap.

Naar aanleiding van het Europees Katoliek Congres in 1887 gesticht, had deze nieuwe vereniging van katolieke voormannen niet tot doel de emigratie te verhinderen. Men zou alleen de twijfelaars die hun om raad vroegen aanraden hier te blijven en hun die toch naar Amerika wilden vertrekken een van de 30 localiteiten aanprijzen waar reeds een priester-landgenoot verbleef. Emigreren zonder priester-begeleiding betekende voor onze geestelijkheid steeds : zich met lichaam en ziel verloren werpen. Toch stelde zij in de havens van Antwerpen, Liverpool en New York medewerkers aan om de emigranten op alle wijzen bij te staan. Zij kloeg ook de a-sociale toestanden aan die op sommige zeilschepen heersten (daarom leefde zij in onmin met b.v. de Cunard Line) en bekampte ook de schaamteloze methodes waarmee sommige dorps reisagenten, die hoegenaamd Amerika niet kenden, trachtten zoveel mogelijk klanten op de boot te krijgen.

Uit een verslag, einde 1913, van secretaris Stanislas van Outryve d'Yde-walle :

„'t Is vooral in West Vlaanderen dat de uitwijkingsbeweging het grootst is. In sommige streken en bijzonder al de kanten van Tielt mag het een geesel genoemd worden". „Een klein onderzoek -onvolledig- over 1913. Zijn vertrokken : uit Torhout 134, Zedelgem 12, Ruddervoorde 54, Aartrijke 20, Lichtervelde 70, Koekelare 71, Oostrozebeke 6, Handzame 37, Westrozebeke 6, Zarren 45, Ingelmunster 45, Meulebeke 135, Wingene 100, Ruiselede 80, Doomkerke 10 huisgezinnen met kinderen, een jong gezin en 24 jonkheden. (Zonderling dat Doomkerke, niet een gemeente doch enkel een parochie onder Ruiselede, hier afzonderlijk wordt gemeld. Was het om zijn 400 emigranten en zijn welbekende reis-agent ?)

Adh. DAUW

Geraadpleegde werken.

- *Ant. De Smet*, Emigration belge aux E.U. pendant le 19e siècle jusque la guerre civile.
- *Francis J. Gründ*, Handbuch und Wegweiser für Auswanderer nach den Vereinigten Staaten von Nord Amerika, 1843.
- *Bon Auguste van der Straten-Ponthoz*, Rapport studiereis 1845-46, 1847.
- *Victor de Ham*, Leidsman van den Belgischen uitwijking, 1849.
- *Uitgeverij Conart* (Antwerpen), Wegwyzer en Raedgever der Landverhuizers, 1850.
- *E.G. Opsomer*, Le pauperisme et les bureaux de bienfaisance, 1854.
- *Ant. De Smet*, Voyageurs en Amérique.
- *Ed. de Moreau S.J.*, Missionnaires belges.
- *Leon Buyse*, Gazette van Detroit, 1970-1973.
- *G.P. Baert*, Vlamingen te Moline.
- *Pater J.P. Desmet*, Missiën van den Oregon, Reizen in het Rotsgebergte, 1845-46.
- *Herman Wouters*, Indianen vroeger en nu.
- *St. Bavokerk, Miskawaka*, Jaarboek 1907.
- *St. Andries-abdij* (St. Andries-Brugge), Documentatie over St.-Raphaëlsgenootschap.
- *Bernard d'Ydewalle (Herentals)*, Documentatie over St.-Raphaëlsgenootschap.
- *Bond oud-Doomkerkenaren*, Oostkamp, Tijdschrift „Ons Doomkerke“, jg. 1956-78.
- *Am. Voorlichtingsdienst*, Beknopt overzicht der Amerikaanse geschiedenis.

Julius Nieuwland

DR. J. NIEUWLAND :

PLANTKUNDIGE EN SCHEIKUNDIGE

Over de jeugdijaren van Julius Nieuwland heeft A. Bauwens in dit tijdschrift uitvoerig geschreven, zodat we hier alleen de wetenschappelijke activiteiten van deze geboren Hansbekenaar nader zullen belichten.

J. Nieuwland was ongetwijfeld zeer veelzijdig gevormd. Op de middelbare school genoot hij een zuiver klassiek onderricht : Latijn en Grieks. Van hem wordt verteld dat hij toen reeds met een vergrootglas kevers zat te onderzoeken. Eén van zijn liefhebberijen was het verzamelen van vogeleieren en postzegels.

In het laatste jaar van zijn middelbare studies schreef hij een essay over de Engelse dichter John Keats, dat door de school waardig werd bevonden om gedrukt te worden uitgegeven.

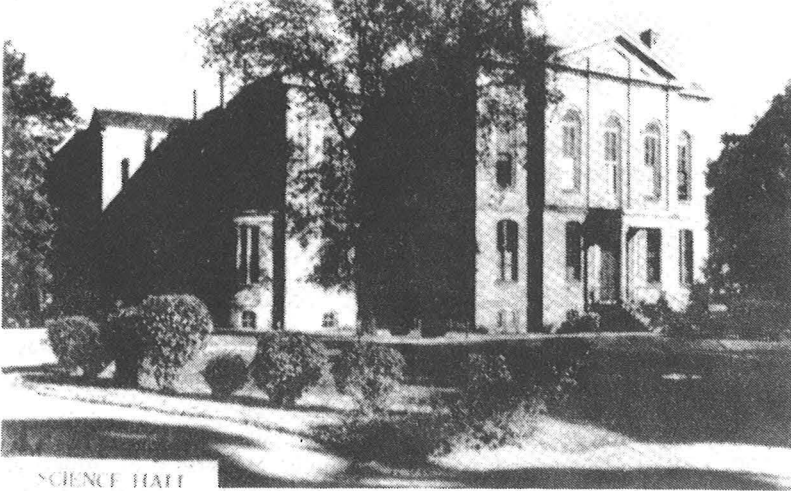
Na afgestudeerd te zijn aan de universiteit van Notre Dame in 1899 trok J. Nieuwland naar de Catholic University of America, Washington D.C., waar hij scheikunde als hoofdvak en plantkunde als bijvak studeerde. In 1904 behaalde Pater Nieuwland het doctoraat in de wijsbegeerte aan deze universiteit en in 1911 verwierf hij het doctoraat in de wetenschappen aan de universiteit van Notre Dame.

Plantkundige.

Van 1904 tot 1918 gaf J. Nieuwland les in de plantkunde aan de universiteit van Notre Dame. Maar ondertussen doceerde hij ook reeds scheikunde. Toen hij na 1918 de leerstoel organische scheikunde kreeg toegewezen, zette hij zijn botanisch werk verder en gaf tot ongeveer het derde jaar voor zijn overlijden, zeer populaire lessen in botanisch onderzoek ter plaatse.

Hij was een vurig en ijverig verzamelaar van planten en ging vooral op zoek in Noord-Indiana, zuid-west Michigan, de Pine Barrens van New Jersey, Maryland, Alabama en Portland (Oregon). Ook ondernam hij geregeld expedities per kano en met kampeeruitrusting langs de kust van het Michigan-meer. Op zijn tochten droeg hij steeds een plooibare microscoop met zich mee om ook het kleinste plantje te kunnen bestuderen. Zijn laatste expeditie gebeurde in 1918. Zijn verzameling planten vormde de basis voor het *Nieuwland Herbarium* van de universiteit van Notre Dame, toen de tweede belangrijkste verzameling van de staat Indiana.

Tijdens zijn onderzoekingen ontwikkelde hij speciale methoden om plantenspecimens te bewaren die nu gewone technieken geworden zijn in de histologie.

De oude Science Hall van de universiteit van Notre Dame

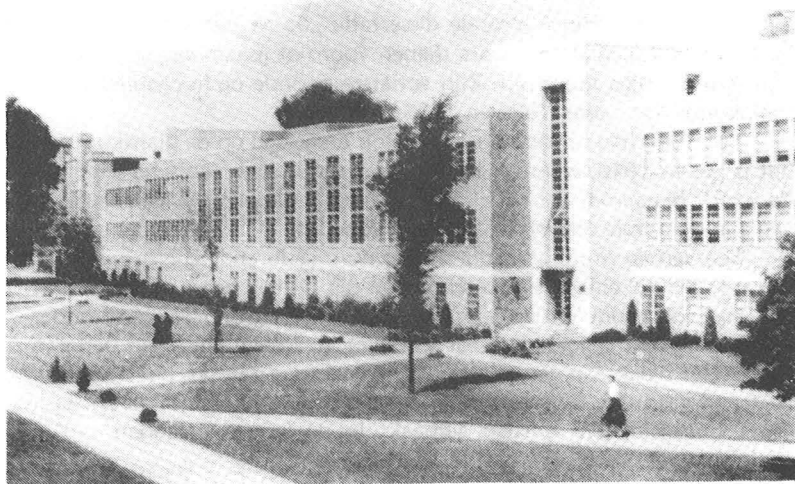
Een groot aantal publicaties wijdde hij aan het verzamelen van planten, de wetenschappelijke studie en de problemen van de naamgeving. Als bron voor de naamgeving benutte hij de literatuur uit de tijd vóór Linnaeus (1753). Zo werd hij ook bijzonder onderlegd in de geschiedenis van de plantkunde.

J.Nieuwland was ook geïnteresseerd in de anatomie van de planten. Hij bestudeerde speciaal de morfologie van de lagere plantvormen, zoals de algen. Maar zijn belangstelling ging even goed uit naar bloeiende planten, zoals de waterlelies of het viooltje.

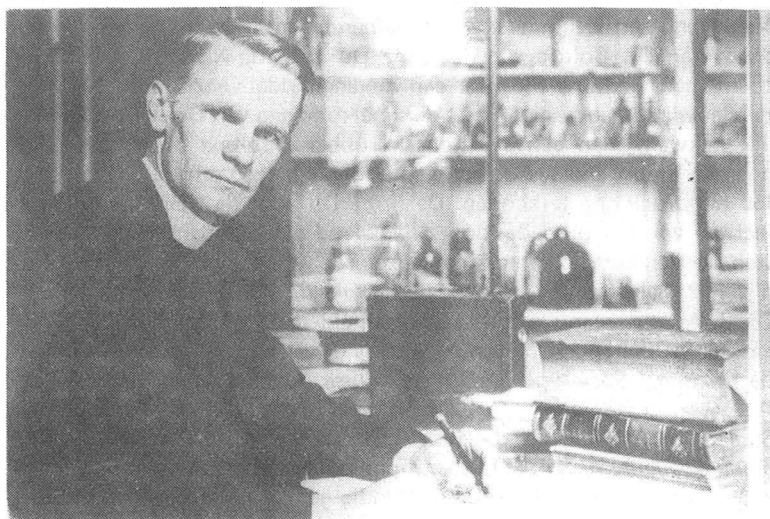
Door het vervaardigen en verkopen van duizende microscopische preparaten bracht hij het nodige geld bijeen voor de samenstelling van zijn botanische bibliotheek nu gekend als *Nieuwland Botanical Library*.

Omdat er in die tijd in de U.S.A. geen enkel botanisch tijdschrift voorhanden was, stichtte Julius Nieuwland in april 1909 „The Midland Naturalist“, dat later de naam kreeg „The American Midland Naturalist“. Een kwarteeuw was hij er de hoofdredakteur van en meestal ook een van de belangrijkste auteurs.

Zijn bibliografie omvat 97 publicaties op het gebied van de plantkunde. Als bijzondere waardering voor zijn wetenschappelijk werk op het gebied van de botanica, ontving hij in 1936 de *Gregor Mendel Medal* van het Villanova College.

De Nieuwland Science Hall, gebouwd in 1952,
Universiteit van Notre Dame

Pater Julius Nieuwland in zijn bureel

Scheikunde.

De titel van zijn doctorale dissertatie „Some Reactions of Acetylene“ (1904) mag als het ware dienen voor het gezamenlijke werk van zijn scheikundige loopbaan. Zijn actiefste periode op het gebied van de scheikunde ligt tussen 1926 en 1936.

Tot 1918 had hij zich hoofdzakelijk toegelegd op de plantkunde en het is pas in 1918, wanneer hij tot professor in de organische scheikunde wordt benoemd, dat hij zijn scheikundige onderzoeken in de lijn van zijn doctorale dissertatie intensief voortzet.

Een van de produkten die hij bewam gedurende zijn proefnemingen was divinyl-chlorarsine, een reactie die hij beschreef als uiterst giftig. Toen dit produkt tien jaar later door Lewis grondiger werd onderzocht werd het omgedoopt tot *Lewisite* en kreeg aldus een beruchte naam. Het bleek een gas te zijn dat giftiger was dan om het even welk bestaand gas in de Eerste Wereldoorlog. Gelukkig kon het niet meer in grote hoeveelheden worden gemaakt in de laatste maanden van de oorlog en wat overbleef werd in de oceaan gestort.

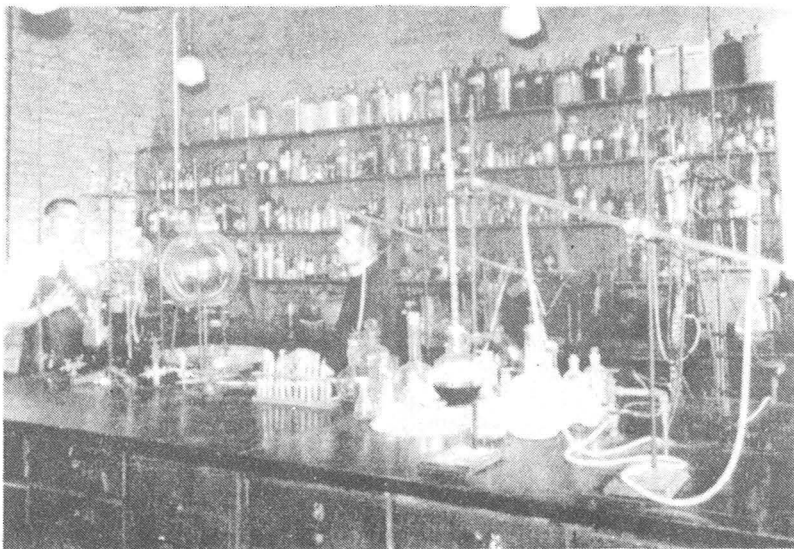
Terwijl Julius Nieuwland in 1906 verder acetyleen bestudeerde nam hij tijdens zijn proefnemingen een vreemde geur waar. Gedurende veertien jaar zocht hij naar de oorsprong ervan en in 1920 ontdekte hij welke verbindingen ertoe aanleiding gaven.

Het uiteindelijke resultaat had enkele eigenschappen van rubber. In 1925, op een bijeenkomst van de *American Chemical Society* gaf Dr. J. Nieuwland een lezing over zijn proefnemingen. Deze lezing trok de aandacht van Dr. Bolton van de firma Du Pont de Nemours. Dit bedrijf zocht reeds geruime tijd naar een vervangmiddel voor rubber. Nu werkte Nieuwland nauw samen met de scheikundigen van Du Pont. Uiteindelijk bewam men een synthetisch rubber *Duprene* of *Neoprene* genoemd. Nieuwland leefde echter niet lang genoeg om de ontwikkeling tot *Neoprene* nog te kennen. De firma Du Pont de Nemours kocht de rechten van het procédé, door Nieuwland uitgevonden en de opbrengsten werden betaald aan de religieuze orde waartoe hij behoorde, omdat hijzelf de geloften van armoede had afgelegd.

Dr. J. A. Nieuwland was lid van verscheidene wetenschappelijke verenigingen in binnen- en buitenland, zoals de *American Chemical Society*, de *Chemical Society, Londen*, de *Duitse Scheikundige Vereniging*, de *American Association for Advancement of Science*, de *Biological Society of Washington*, de *Washington Academy of Science*, en de *Indiana Academy of Science*, waar hij in 1934 voorzitter van was.

Voor zijn prestaties op scheikundig gebied mocht hij verscheidene onderscheidingen ontvangen. Zo werd hem in 1933 de *John M. Moorehead*-onderscheiding toegekend door de *International Acetylene Asso-*

Pater Nieuwland samen met een collega in zijn laboratorium

ciation. In 1935 werd hem door de *American Chemical Society* de hoogste Amerikaanse onderscheiding aangeboden : de *Nichols Medal*. In 1902 stichtte wijlen W.H. Nichols een fonds waardoor een gouden penning jaarlijks zou worden toegekend door de sectie New York van de *American Chemical Society* aan de auteur van een tekst of van teksten over de laatste drie jaar gepubliceerd in tijdschriften van de *Society* en die, volgens de jury, een grote invloed hadden gehad op het aanmoedigen van oorspronkelijk onderzoek op het gebied van de scheikunde. De uitreiking in 1935 aan Dr. J.A. Nieuwland had plaats op het „Nichols Medal Dinner” gegeven op de 89e bijeenkomst van de *American Chemical Society* in het hotel Pennsylvania te New York op 23 april 1935. Nieuwland was de tweede Vlaming op Amerikaanse bodem die deze hoge onderscheiding ontving. Reeds eerder had Baekeland voor zijn scheikundige uitvinding o.m. van het *bakeliet* deze medaille ontvangen.

Terwijl Pater Nieuwland de scheikundige laboratoria van de Catholic University of America in Washington D.C. bezocht, stierf hij er aan een hartaanval. Zijn bibliografie werd op dat ogenblik afgesloten met 89 publicaties op het gebied van de organische scheikunde.

J. LUYSSAERT

Pater Julius Nieuwland vóór zijn laboratorium

Geraadpleegde werken :

BURKE, E.P., *Father Nieuwland, the Man*, in *Industrial and Engineering Chemistry*, vol. 27, nr. 7, July 1935, p. 847-848.

CALCOTT, W.S., *Julius Arthur Nieuwland, 1878-1936*, overdruk uit *Journal of the Chemical Society*, April, 1937.

Nieuwland, Julius Arthur, in *Dictionary of American Biography*, XI, supplement two, p. 488-489.

Nieuwland, Julius Arthur, in *Asimov's Biographical Encyclopedia of Science and Technology*, p. 478.

Rev. *Julius Arthur Nieuwland, C.S.C., 1878-1936*, overdruk uit *The American Midland Naturalist*, vol. 17, nr. 4, July 1936, University Press, Notre Dame, Indiana.

The Julius Arthur Nieuwland Memorial Edition, in *The Catalyzer*, February 1937, University of Notre Dame, Indiana.

*The President and Faculty
of the
University of Notre Dame
invite you to attend
The Julius Arthur Nieuwland
Memorial Exercises
at the University
on Sunday, the tenth of January
Nineteen hundred thirty-seven*

*Solemn High Mass at nine o'clock.
Memorial Exercises at one-thirty o'clock.*

R. S. V. P.

Uitnodiging tot de Julius Nieuwland-hulde op 10 januari 1937, verschenen in *The Catalyzer*, February 1937.

REV. JULIUS ARTHUR NIEUWLAND

PRIEST OF THE CONGREGATION OF HOLY CROSS

DOCTOR OF PHILOSOPHY

DOCTOR OF SCIENCE

CHEMIST

BOTANIST

Professor in the

UNIVERSITY OF NOTRE DAME

Member of the American Chemical Society, the British Chemical Society, the Deutsche Chemische Gesellschaft, the American Association for the Advancement of Science, the Biological Society of Washington and the Academy of Science. Fellow and Past President, the Indiana Academy of Science. Founder and long time Editor, "The American Midland Naturalist." Founder of the Nieuwland Botanical Library and the Nieuwland Herbarium of the University of Notre Dame. Morehead Medalist, 1933; Gold Medalist, American Institute of the City of New York, 1934; Nichols Medalist, 1935; Mendel Medalist, 1936. Phi Sigma.

BORN, FEBRUARY 14, 1878 — DIED, JUNE 11, 1936

De voornaamste titels van J.A. Nieuwland, verschenen in *The Catalyzer*, February 1937.

Religious Program

THE JULIUS ARTHUR NIEUWLAND
MEMORIAL EXERCISES

CHURCH OF THE SACRED HEART
UNIVERSITY OF NOTRE DAME
Sunday, January 10, 1937
9 o'clock a. m.

SOLEMN PONTIFICAL HIGH MASS

THE MOST REV. JOSEPH SCHREMBDS, D.D.,
Bishop of Cleveland,
Celebrant

ASSISTANT PRIEST:

The Very Rev. Edward V. Stanford, O.S.A., M.S., LL.D.
President of Villanova College

DEACONS OF HONOR:

The Rev. J. Leonard Catrico, C.S.C., Ph.D.
Director of Studies
The Rev. Peter E. Hebert, C.S.C., Ph.D.
Head, Department of Classics

DEACON OF THE MASS:

The Rev. Eugene P. Burke, C.S.C., Ph.D.
Professor of English

SUB-DEACON OF THE MASS:

The Rev. Henry J. Bolger, C.S.C., Ph.D.
Head, Department of Physics

MASTER OF CEREMONIES:

The Rev. Francis J. Wenninger, C.S.C., Ph.D.
Dean of the College of Science

SERMON: "Religion and Science"

The Rev. Francis J. Wenninger, C.S.C., Ph.D.

MUSIC OF THE MASS

The University Choir of Moreau Seminary
The Rev. James W. Connerton, C.S.C., M.A.
Founder and Director
The Rev. James H. Young, C.S.C., A.B.
Associate Director
The Rev. Arthur J. Hope, C.S.C., Ph.D.
at the organ.

Gregorian

Religieus programma tijdens de Julius Nieuwland-hulde op 10 januari 1937, verschenen in *The Catalyzer*, February 1937.

PROGRAM

Morning

SOLEMN HIGH MASS, Sacred Heart Church . . . . . 9 o'clock

Sermon: "RELIGION AND SCIENCE"

REV. FRANCIS J. WENNINGER, C.S.C., PH.D.
Dean of the College of Science, University of Notre Dame

Music by the Moreau Seminary Choir

Afternoon

NIEUWLAND MEMORIAL EXERCISES

WASHINGTON HALL, 1:30 O'CLOCK

REV. FRANCIS J. WENNINGER, C.S.C., PH.D. . . . . Chairman
Dean of the College of Science, University of Notre Dame

Part One

"FATHER NIEUWLAND THE BOTANIST"

MARCUS WARD LYON, JR., PH.D., M.D.
Former Assistant Curator, U. S. National Museum and
Past President, Indiana Academy of Science.

"FATHER NIEUWLAND THE CHEMIST"

WILLIAM STANSFIELD CALCOTT, CH.E.
Director, the Jackson Laboratories, E. I. du Pont de Nemours and Co.

Part Two

"THE ENERGY BALANCE OF STAR SYSTEMS"

ARTHUR HAAS, PH.D.
Professor of Physics, University of Notre Dame;
Recently Professor of Physics, University of Vienna.

"THE VANISHING FLORAS OF NORTHEASTERN AMERICA"

BROTHER MARIE VICTORIN, F.S.C., M.S.R.C., S.C.D.
De Coincy Prize, Paris Academy of Science, 1935.
Professor of Botany, University of Montreal.

"A RELATIVISTIC THEORY OF ATOMIC STRUCTURE"

GEORGE DAVID BIRKHOFF, PH.D., S.C.D.
Perkins Professor of Mathematics, Harvard University

"LARGE MOLECULES IN SCIENCE AND LIFE"

HUGH STOTT TAYLOR, S.C.D.
David B. Jones Professor of Chemistry, Princeton University

Volledig programma van de Julius Nieuwland-hulde op 10 januari 1937,
verschenen in *The Catalyzer*, February 1937.

INHOUDSTAFEL

Blz.

J. LUYSSAERT, Ten geleide	101
A. BAUWENS, Julius Nieuwland : Leven en Werk	103
A. DAUW, Emigratie naar Noord-Amerika.	113
J. LUYSSAERT, Dr. J. Nieuwland : Plantkundige en scheikundige	141

HEEMKUNDIGE KRING „HET LAND VAN NEVELE”

- Voorzitter** : J. LUYSSAERT
Veldestraat 8
9841 MERENDREE.
- Ondervoorzitter** : J. VAN DE CASTEELE
A. Rodenbachstraat 48
9910 SINT-AMANDSBERG.
- Secretaris-penningmeester** : G. SCHAECK
Vosselarestaat 16
9840 LANDEGEM.
P.R. 000-0627981-03.
- Bibliothecaris** : A. BAUWENS
Pastoriestraat 19
9854 MEIGEM.
- Redactiesecretaris** : J. LUYSSAERT, Merendree.
- Redactiesecretaresse** : L. LAVENT, Vosselare.
- Bestuursleden** : I. BUYSSE, Poeke.
E. CLAUS-DE ZUTTER, Lotenhulle.
L. DE ROO, Lotenhulle.
L. DE RUYCK, Hansbeke.
P. D'HOKER, Nevele.
D. D'HOOGHE, Nevele.
A. JANSSENS, Nevele.
R. LEENKNECHT, Hansbeke.
M. MICHIELS, Vosselare.
- Verantwoordelijke uitgever** : J. LUYSSAERT, Merendree.